

FICȚIUNEA

nr. 117 ● iunie 2025
Revistă de cultură

Ștefan von Korch
cântă operă în
ritmul unei ficțiuni
contemporane.

Zenob

Scanează codul QR
pentru a citi integral
articolele

Director: Șerban Pavlu

Bârfe, zvonuri, ficțiune

Adrian Badea

Una dintre poveștile care încă îmi hrănește apetitul de cercetare este povestea doamnei Bovary – un proiect care a dat naștere lucrării mele de licență *Gustave Flaubert, le «laboratoire» de l'écrivain*, iar de atunci s-a tot îmbogățit. Prin urmare, aceste rânduri vor fi dedicate bârfelor, speculațiilor care au circulat imediat după ce Flaubert și-a publicat romanul, care i-a adus celebritatea.

Se pare că micul tângușor Ry, situat în valea Crevnon, la aproximativ douăzeci de kilometri de Rouen, a fost „tărâmul” care a contribuit la crearea unei adevărate legende. De acest loc, după cum susțin bârfele vremii, a rămas agățată povestea unei anume Madame Delamare, soția unui ofițer sanitar, care după ce și-a înșelat îndelung soțul, a murit la 6 martie 1848, în împrejurări pe care câțiva indivizi le considerau misterioase. La câteva luni distanță, soțul ei, pe numele său Eugen Delamare, a murit și el în condiții destul de dubioase. Aceste decese, atât de apropiate, într-o epocă în care otrava era, ironic spus, ultimul trend a stârnit destul de multe reacții – chiar și astăzi l-am considera un subiect de cancan. Apariția romanului flaubertian a venit astfel la pachet cu interconexiunea dintre Emma

Bovary și zvonurile care circulau în Ry, deoarece câțiva indivizi și-au amintit de faptul că părinții lui Flaubert și cei ai regretatului ofițer sanitar se cunoșteau destul de bine. De asemenea, Eugen Delamare, în perioada de studiu la Rouen, a fost un posibil protejat al tatălui romancierului Achille-Cléophas Flaubert, chirurg șef. Prin urmare, având la bază aceste dovezi destul de inconsistente, legenda *Doamnei Bovary* a început să ia amploare – inițial, sub forma unor simple speculații, dar apoi a început să fie considerată un adevăr care nu poate fi contestat.

Așa cum e firesc, reacțiile romancierului n-au întârziat să apară, având în vedere că a aflat foarte repede aceste zvonuri. E destul de evident că aceste speculații îl agasau, iar *Correspondența* reprezintă, în acest sens, un martor destul de elocvent. Într-o scrisoare din 18 martie 1857, unul dintre corespondenții romancierului, și anume Made-moiselle Le Royer de Chantepie, care-l întrebase despre bârfele care circulau peste tot, primește un răspuns destul de peremptoriu, pe un ton plin de sinceritate.

În pofida frustrărilor, grimaselor și protestelor romancierului, zvonurile despre Emma Bovary au continuat să circule cu

entuziasm în Ry și în zonele adiacente. Pe măsură ce timpul trecea, oamenii începuseră să asocieze tot mai mult ideea că fostul lor prieten, Eugen Delamare, împreună cu soția sa, au fost sursa de inspirație pentru romanul lui Flaubert. Dacă situația s-ar fi menținut la acest stadiu, după părerea mea, concluzia moralizatoare ar fi fost extrem de confortabilă și lipsită de substanță – orice neadevăr care este repetat constant devine, într-o formă sau alta, adevăr. Dar lucrurile au pornit pe o cale destul de neașteptată.

Numărul considerabil de „realități” și persoane regăsite în Ry, slăbirea amintirilor, faptul că erau doar bârfe au ajutat la născociri ori, mai limpede spus, au fost factorii esențiali care au alimentat imaginația oamenilor. La acestea trebuie să luăm în considerare și profesia atribuită lui Charles Bovary, cea de ofițer sanitar, care a contribuit, într-o măsură sau alta, la ambiguitate, la nașterea unor fantasmagorii. Stărnit de curiozitate, Brunon îi cere mai multe detalii lui Dumort, iar acesta spune că familia sa locuiește la Ry, tocmai în casa în care doamna Bovary s-a sinucis prin otrăvire. Acest fapt marchează, așa cum am menționat anterior, nașterea teoriilor fantastice care, conștient

sau nu, oferă unui „obiect” altă semnificație: în această situație, nu există nicio îndoială că există o confuzie între Delamare și Bovary, care, cu ajutorul cărții, al distorsionării realității și slăbirii amintirilor, a generat o cunoaștere aproape colectivă despre faptul că Madame Delamare (acum transformată în Madame Bovary) și-a pus capăt zilelor prin otrăvire. Cu toate acestea, în afara unor speculații și a unor bârfe, niciun document nu atestă faptul că Delamare s-ar fi otrăvit.

Firește, bârfele și speculațiile despre *Doamna Bovary* sunt destul de multe și diverse, iar unele au ajuns să devină „embleme” ale romanului, chiar dacă astăzi au fost lămurite (de exemplu, celebra formulă *Madame Bovary c'est moi...!*, care nu a fost niciodată rostită de Flaubert și, de asemenea, nu se găsește nici în vreuna din scrisorile sale, în caietele sale sau în dosarul referitor la geneza romanului).

Nu întâmplător am ales să aduc în discuție acest subiect de „can-can”, ci pentru a demonstra că, uneori, puterile noastre sunt insuficiente pentru a schimba anumite percepții, pentru a corecta anumite erori. Degeaba Flaubert a încercat să-și lămurească cititorii, bârfele au fost mult mai puternice decât propria voce.

Martha Bibescu – eleganța legendară a unei personalități cosmopolite

Iulia Micu-Simut

Aude Terray, *Singură împotriva tuturor: Viața prințesei Martha Bibescu*, traducere din limba franceză de Alina Pavelescu, Humanitas, 2024

Biografia Marthei Bibescu (1886 – 1973), născută Lahovary, a fost gândită și alcătuită cu multă empatie și cu la fel de mult talent de către celebra biografă franceză Aude Terray. Din păcate, cartea conține și câteva mici inadvertențe istorice, discutabile, a căror dezbatere o lăsăm în seama specialiștilor în istoria României interbelice, aproape insesizabile în spatele textului care curge limpede, fascinant și cursiv, ca un roman. Aspirațiile ambițioase ale prințesei Bibescu – care se ipostaziază pe sine ca o oglindă de sânge românesc a casei regale și își imaginează o Românie condusă de la Mogoșoaia, spun povestea unei vieți tumultuoase pusă în slujba propriului ego, dar și a țării. Istoria Marthei Bibescu surprinde la rândul ei vremurile tulburi dintre cele două Războaie Mondiale și dramaticele schimbări politice de după. Dar, indiferent de contextul istoric, prințesa nu își uită europenismul, dorința de a dobândi un renume mondial atât din punct de vedere politic, cât și cultural, astfel că povestea ei se azonează în mod fericit cu momente caritabile precum istoria demersurilor întreprinse pentru a-i salva pe copiii evrei de la deportare, cu perseverența și eforturile de a înființa un spital pentru soldații răniți în Primul Război Mondial, cu înfruntarea nenumăratelor calomnii și acuzații de spionaj. Toate acestea se completează cu încurajările prietenești venite încă de la bun început de la Antoine și Emanuel, verii francezi ai soțului său, renumitul aviator și ministru român, George Valentin Bibescu, de a-și exploata imaginea și imaginația pășind în lumea aristocrației și a diplomației franceze.

Apoi, fiind o scriitoare care jonglează cu dexteritate între diverse genuri literare, proza toare, diaristă și chiar autoare de reportaje, Martha Bibescu își va lega cu precădere numele pentru posteritate de celebra carte intitulată, *La Bal cu Marcel Proust* (1928). Cu toate acestea, nu o dată, mulți dintre exegeții proustieni au ținut să sublinieze că prințesa din Carpați nu ar fi făcut parte din panteonul de personalități culturale apreciate și cultivate de către scriitor, spre deosebire de cei doi veri Bibescu pe care îi aminteam mai devreme, de cealaltă verișoară, Anna de Noailles, (pe care Terray o descrie ca o rivală a prințesei de la Mogoșoaia, încă de la afirmarea Marthei în saloanele franceze), și mai ales de Contesa Greffulhe pentru care Proust nutrește o fascinație aparte.

Cu un puternic spirit francez pe care îl etalează „ca pe o coadă de păun”, Elisabeth Greffulhe este o Caraman-Chimay, deci o nepoată a Valentinei, soacra Marthei Bibescu. Drept urmare, se va număra,

scrie Terray, printre primii din Paris care vor primi tânărul cuplu Bibescu, în 1908, când aceștia călătoresc în orașul luminilor în vreme ce Martha, la rândul ei, se va grăbi să-i scrie acest lucru Reginei Maria numind-o pe Greffulhe „verișoara noastră foarte famous” (Corespondența Reginei Maria. Diversi, dosar V/3794/FD., fila 1, în Terray, 2024, p.65). La vremea aceea, contesa avea 48 de ani și frumusețea ei era încă triumfătoare. Cum tinereii ei veri veniți din Carpați îi par „promițători și talentați”, câteva zile mai târziu, Elisabeth Greffulhe le face o supremă onoare când le întoarce vizita și, întârziind mai bine de o oră la ceai alături de ei, le vorbește la per tu. Însă, câțiva ani mai târziu, faimoasa contesă și Ana de Noailles i se opun Marthei în mai multe rânduri, fie intervenind într-o dispută familială cu Valentin Bibescu, fie după ce prințesa publică în 1921 *O fiică necunoscută a lui Napoleon*, inspirată de istorisirile Valentinei Bibescu, carte primită prost de tot neamul „din flori” de Caraman-Chimay.

Cu toate acestea, perseverentă, Martha Bibescu ar fi reușit să-i răpească contesei la senectute faima de a-l fi impresionat pe Marcel Proust, sugerează Terray, erijându-se în adevărată specialistă în viața și opera scriitorului, dând interviuri, publicând scrisorile pe care ea și verii Bibescu le primiseră. Și cum să nu facă acest lucru, dacă în grija ei de a-și întreține relațiile pariziene, Martha a legat cu Armand de Gramont, ginerele lui Elisabeth Greffulhe și prietenul lui Proust, o prietenie epistolară, în timp ce lui Robert de Montesquiou i-a trimis ceștile persane pe care i le promisese, însoțite de cuvinte amabile? În privința fraților Emanuel și Antoine Bibescu, nu cred că mai avea nevoie de explicații. Totuși cu Suzie Mante-Proust, deținătoarea drepturilor unchiului său, întâmpină o relație complicată, aseasonată cu supărări și suspiciuni, iar soții Morand o acuză că și-l însușește pe prietenul lor pe care nu l-ar fi văzut decât în treacăt. Cu toții, atât urmașii, cât și prietenii scriitorului sunt agasați de insistența cu care această prințesă din România vrea să recupereze corespondența lui Proust, pe care ei o moșteniseră. Cu toate acestea, Martha, „căreia puțin îi pasă de bărfe, scrie Terray, va întreține până la capăt cu talentul ei de povestitoare, filonul proustian, și i se poate recunoaște meritul de a fi contribuit, în felul ei și al epocii ei, la legenda geniului literar” (Terray, 2024, p.268).

Pe Elisabeth Greffulhe o vizitează din nou la 91 de ani, în saloanele ei aurite și animozitățile dintre ele se sting. Toate subiectele explozive sunt ocolite, Martha e felicitată pentru emisiunile radiofonice și i se cere un autograf pe cartea îndelung contestată.

integral în versiunea online.

Interviu cu tenorul Ștefan von Korch

Carmen Târnoveanu alias Zenob

Ștefan deschide fereastra și lasă vocea să alunece pe bulevard. Locuiește vizavi de mine – e un fel de a spune locuiește, mai curând poposește din când în când în cartierul zenobilor, ca să încerce rezistența ferestrelor și a oglinzilor din vitrine, care se fac țândări de la primele triluri. Se spune că are o voce care alunecă pe Dâmbovița până la Dunăre și de-acolo mai departe, încât cine ajunge la Mangalia poate să-l asculte uneori, mai ales seara, pe la apus.

Tenor de succes, Ștefan von Korch a fost de la începutul anului prezent la Opera din Iași, în „Văduva veselă 2.0”, sub bagheta regizorală a maestrului Andrei Șerban, pe scena Filarmonicii din Cluj Napoca în „Carmina Burana”,

dar și pe mai multe scene bucureștene, în concerte din stagiunea „Musical Extravaganza”, pe care o coordonează și asupra căreia își pune amprenta artistică.

Trei evenimente, trei ipostaze artistice diferite: interpret și creator de personaj în „Văduva veselă”, solist în Carmina

Burana – cea mai celebră lucrare vocal simfonică a lumii și solist amfitrion în stagiunea de concerte Musical Extravaganza. Cum se împletesc cele trei ipostaze artistice?

Se împletesc foarte bine și ușor, fiindcă este vorba de muzică, totul se învârtă în jurul muzicii. În Văduva veselă l-am avut coleg pe Adrian Marcan, în Carmina Burana am cântat iarăși alături de Adrian Marcan, iar în Musical Extravaganza – ai ghicit! L-am invitat din nou pe Adrian. Ne cunoaștem toți între noi, ne înțelegem bine, nu are cum să nu meargă bine, să nu ajungem la armonie și să fie și frumos.

Dar muzica populară ce rol a avut în viața ta?

Muzica populară este cea care m-a adus pe calea muzicii culte. Am început ca interpret de muzică populară la Liceul de Artă din Oradea, ca apoi să trec la Operă. În satul natal cântam în limba slovacă, tot muzică populară, deci a fost o punte între folclor și repertoriul clasic. Unul a deschis drumul celuilalt.

Revenind în prezent, se spune despre tine că ai o voce de referință pentru partitura de tenor din „Carmina Burana”. Prin ce se particularizează această lucrare

și ce calități sunt necesare pentru a o interpreta?

Linia de tenor din Carmina Burana este o partitură înaltă care se potrivește ca o mânășă specificului meu vocal. Este o lucrare explozivă și spectaculoasă, care se axează pe limitele vocilor și chiar pe limitele instrumentelor.

Ai putea considera „Carmina Burana” cartea ta de vizită?

Carmina Burana este o lucrare cu care eu am avut cele mai multe spectacole, îmi iese bine și probabil datorită acesteia am fost invitat în țară,

foto credit Anca Coleasa

dar și în afară. Nu am mult de cântat, dar este pentru vocea de tenor o provocare, pe care întotdeauna am acceptat-o cu mare plăcere.

Întorcându-ne spre scena operei, care este personajul preferat din cele pe care le-ai interpretat până acum?

Nu am un personaj preferat, toate rolurile sunt diferite din punct de vedere psihologic, vocal și de aceea și abordarea este una diferită. Dacă ar fi să mă refer la un personaj îndrăgostit, atunci nu am cum să nu îl pomenesc pe Nemorino din Elixirul dragostei. Dar dacă aș dori să numesc un personaj zeflemist, Ducele de Mantua din Rigoletto mi se pare perfect. Fiecare rol este o lume diferită pe care trebuie să o creezi în jurul personajului interpretat.

Viața e plină de surprize: ne relatezi, te rog, o întâmplare imprevizibilă din cariera ta de până acum?

Eram la studiu într-o zi și am fost sunat de la Filarmonică să salvez un spectacol de Oratoriu de Crăciun, deja era luni după-masă, aproape că trecuse ziua, am fugit la

bibliotecă să găsesc o partitură de peste 200 de pagini, în nemțește, am început să citesc, să memorez, să tocesc. Și joi eram cu partitura învățată ca vineri seara s-o cânt în fața publicului, cam așa se întâmplă în lumea operei, uneori trebuie să spui da, dar ne-am elibera de mult stres dacă am învățat să spunem și „nu”.

Numele tău este acum legat și de concertele „Musical Extravaganza”, un pionierat cultural ce apropie muzica cultă de spectatori. Ce înseamnă aceste concerte ce au periodic loc în București?

Concertele au loc o dată sau de două ori pe lună și eu cred că nu sunt nici multe, nici puține, ci exact cât are publicul nevoie. Fiecare concert este cu tematică diferită, soliștii sunt alții și cred că această diversitate place. Concertele atrag, mai ales că muzica aleasă este una de bun gust. Există o unitate tematică – canzonette, valsuri, pop opera, muzică franțuzească, repertoriu dedicat sărbătorilor și altele. Iar atmosfera este caldă, plăcută și suntem mult mai aproape de public decât am fi pe scena operei sau a filarmonicii.

Printre arii duete și canzonete, întotdeauna se intercalează un zâmbet sau o glumă subtilă, care ne destinde și ne și distinge în evenimentele noastre.

Care sunt următoarele evenimente din programul Extravaganza?

Continuăm și în perioada verii la Sala Dalles. În data de

4 iunie avem *La vita é bella*, un concert cu canzonete cunoscute și mai puțin cunoscute; în 9 iulie avem *Duelul Refrenelor* alături de megastarul Adrian Enache și de Paul Stângă, un concert crossover, în care veți descoperi versiuni clasice ale unor hituri pop și momente-surpriză, acompaniate de acordeon. Iar în 16 iulie avem *Sous le ciel de Paris*, unde

repertoriul este francez, cu piese noi, vechi, unele uitate.

Miezul verii aduce și primul nostru concert în aer liber: *Duelul Tenorilor*, pe 2 august la Grădina de Vară Herăstrău, un concert efervescent cu 3 tenori pe scenă și un repertoriu pe măsură.

Din toamnă, pătrundem în lumea *Valsurilor celebre* (15 octombrie), în universul

pop-opera cu concertul *Vivo per lei* (19 noiembrie), apoi deja ne vom apropia de *Christmas Extravaganza*, de feeria muzicală a sezonului de sărbători.

Sunt concerte foarte antrenante din punct de vedere cultural, interpretativ și vocal. Vă invităm să le savurați alături de noi.

Colierul

Doina Ruști

Într-o seară de aprilie, din acele vremuri vechi, ne-am pomenit cu el în casă. Îl văd și-acum - purta un fes galben, înfășurat pe margini cu o pânză uzată și, pentru că era frig, o parte a ei, răsucită ca un colac, îi trecea pe sub bărbie, în loc de șal.

- Să ai viață lungă, mătușică Emine, a salutat-o el pe mama, cu o politețe care vădea din capul locului că venise cu o treabă însemnată.

- Măine dimineață plec spre Istanbul.

O privea pe mama cu implorare, iar noi știam, ca tot orașul, că se făcuseră recrutări pentru corpul de ieniceri. Odată trecut pe listă nu mai era nimic de făcut, plecai la război, de unde nu se mai întorcea nimeni. Dar mama avea întotdeauna cuvinte bune pentru oamenii triști.

- Dragă Sinan, i-a spus ea, nici nu se putea ceva mai bun pentru tine! Măine îți va fi greu și încă un timp după aceea, dar în scurtă vreme o să înveți arta armelor. Vei ajunge un războinic temut și comandant de oști, iar pe unde vei trece oamenii vor îngenunchea în fața ta. Vei fi respectat și, te asigur, ai să ajungi ostaș cu rang înalt! Și mare vizir!

Nu știu de unde-i veneau cuvintele, dar avea o putere de convingere, încât nu doar Sinan rămăsese cu gura

căscată, ci chiar și eu, care-o cunoșteam foarte bine.

- Mare prorocitoare a Dibër-ului, a spus el după un timp, crezi tu că voi trăi atât de mult, încât să mai apuc o astfel de glorie?

- Absolut, dragul meu! Gândește-te ce s-ar fi ales de tine, sărac și biet orfan! Decât cerșetor printre albanezii noștri zgârciți, mai bine soldat în armata Imperiului!

Sinan o privea cu niște ochi, pe atunci, neatinși de patimi ori de dorințe căinoase. Avea 12 ani și se temea să-și părăsească orașul natal.

- Și uite, ca să mă crezi, i-a spus mama, îți dau aceste semințe, în care se află toată viața ta viitoare!

Erau câteva mărgele de os, înșirate pe un șnur de mătase, pe care Sinan le-a luat cu vădită emoție.

- Cât timp le vei purta, vei fi invincibil! Ai încredere, dragul meu, te așteaptă o viață fără pereche!

Nu l-am mai văzut multă vreme, dar după ani au început să curgă veștile spre Dibër-ul

nostru: Sinan a ajuns căpitan! Sinan i-a tăiat pe pirai! Sinan conducea oștile spre ținuturi necunoscute, luând capetele celor care nu știau să prețuiască strălucirea Imperiului. Osmalâii cucereau lumea, iar în orice victorie era amestecat și Sinan, general, strateg și în cele din urmă vizir, cum prezisese mama. Nu era nimeni în tot imperiul, care să nu fi auzit de faptele lui. Acel mic băiat cu fes galben dispăruse demult, fiind acum un bărbat temut, cunoscut sub numele de Koca Sinan Pașa, ceea ce în turcește înseamnă Sinan cel Mare. Mama avusese dreptate iar colierul chiar era fermecat.

Când am ajuns și eu sangeac, l-am revăzut în sfârșit pe Sinan. Înfipt într-o șa aurită, călărea un armăsar, care, fără să exagerez, era cel mai mare din câți au trecut pe străzile Istanbulului, un exemplar rar, adus din Bagdad. Unii susțineau că printre multe virtuți, ar fi și vorbit uneori. Din locul meu, pe când fluturam steagul, în lumina de vară, l-am văzut, în tot cazul, ca pe un cal cu însușiri omenești. Iar despre vizir - ce să vă spun! Era pe măsura calului său, un bărbat impunător, din ai cărui ochi păreau să zboare sute de vulturi. Privindu-l pe sub faldurile verzi ale steagului, am rămas înmărmurit de uimire: la gâtul lui, pe lângă multe podoabe,

care îl făceau maiestros, se afla și acel colier, primit de la mama!

L-am însoțit în multe războaie, iar după ce a auzit de unde eram, m-a luat în garda lui personală. În serile luminoase, cum numai pe malul Bosforului poți să vezi, mă chema în cerdac, ca să-i povestesc despre scumpul nostru Dibër și despre copilărie, care acum ni se părea fericită.

Într-o vară am pornit spre Valahia, pe care în anul acela se vorbea că sultanul o voia pašalâc, chiar dacă era ceva drum pân-acolo și nu vedeam cine ar fi vrut să locuiască acolo. Ghiaurii își cam luaseră nasul la purtare, așa că fuse-se trimis însuși Sinan Pașa, cu oamenii lui.

Era cald, iar carele se târau pe un drum mlăștin, prin valea Neajlovului. Eu mergeam în față și țin minte că muștele bâzâiau. Iar pe drumul acesta, pustiu și îngust, nu se vedea nimeni. Era doar stuf, iar din când în când îmi ajungea în plămân un damf de mocirlă. Apoi a-nceput să tremure pământul sub noi și-am văzut cum veneau din față capete negre, încornorate. O voce alarmată a strigat: *siyah mandalar! Bivoli negri!* Deși eram în pericol, primul meu gând a fost că vorbise calul lui Sinan. Atât mi-a trecut prin minte, iar un moment mai târziu, zăceam

în mocirlă. Pe lângă noi au trecut sute de bivoli, iar suflul acestei cirezi speriate ne-a aruncat de pe cai. Mai întâi am căzut eu, apoi l-am văzut pe marele Sinan, alunecând cu un salt, destul de artistic. În jurul său, se risipeau mărgelele fermecate. M-am repezit să-l ridic, dar el căuta cu mâinile prin nămol.

În jur se auzeau arme, iar din păpuriș se zăreau ochii dușmanilor.

—Lasă-le, Sinan, a zis din nou calul, sau, în sfârșit, vocea al cărei stăpân nu-l vedeam.

În jur se mișcau ienicerii, se auzeau iataganele.

Sinan a-ncălecat, în cele din urmă, dar colierul, care îi purtase noroc atâta timp, a rămas în mālul Neajlovului

În mod providențial, în primăvară, Sinan, marele vizir, s-a stins din viață. Poate că mama chiar îi dăduse niște mărgele vrăjite sau poate că doar încrederea lui în acele mărgele îl ținuse pe val. Fără ele poate c-ar fi murit demult, încă din primele bătălii, dar așa, știindu-se protejat, se aruncase în luptă, ca și cum ar

fi fost invincibil. Uneori credința în puterile noastre e mai importantă decât toate celelalte însușiri la un loc.

Ceea ce este însă interesant, vine abia acum. Prin Istanbul s-a răspândit zvonul că pe Sinan l-ar fi salvat calul, din care motiv a și fost furat, dispărând fără urmă. Marele vizir n-a lăsat urmași, ci doar legenda calului fermecat, despre care s-a povestit multă vreme, încât astăzi a ajuns mai vestită decât faptele marelui Sinan Pașa.

În schimb, ghiaurii, care l-au văzut pe Sinan

prăvălindu-se în mocirlă, au rămas cu impresia că și-a pierdut dinții! Zărise cineva mărgelele risipindu-se, iar vorba s-a dus. În cronicile valahe scrie și astăzi că la Călugăreni, lui Sinan Pașa i-au sărit dinții de frică.

Până la urmă nu faptele unui om sunt importante, ci poveștile care rămân după el, legate cu un fir de mătase de credințele contemporanilor săi.

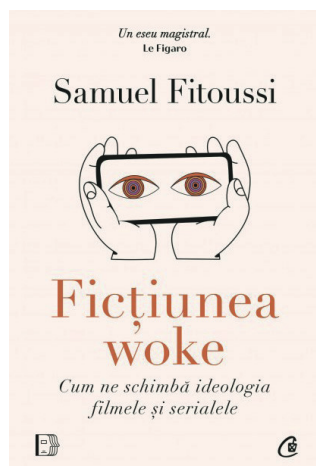
Dibër – oraș albanez, în care s-a născut Sinan Pașa
sangeac – purtător de steag
siyah mandalar – bivoli negri

Îngustimea minții și noua ordine a moralității. Reeducarea woke?

Dragoș-Andrei Preutescu

Editurile din România au adus pe piața ideilor cărți ce pun în discuție ideologia woke. Un fenomen cultural ce se desfășoară în spațiile noastre sociale, media și digitale. De la Religia woke. Cum a căzut pradă Occidentul unei mișcări iraționale de Jean-François Braunstein și până la Occidentul debusolat de Jean-Loup Bonnamy, observăm o atenție sporită și critică asupra mișcării woke. Este justă întrebarea dacă cultura woke este o nouă religie, mănătată de sentimente ideologice, ce acaparează persoane angrenate fie de un sentiment că trăiesc în societăți injuste, sau de o corectitudine politică extremă față de libertatea și dreptul celor diferiți de noi? Ne gândim că cel mai bun cuvânt pentru a descrie mișcarea woke este *Aberație*. Și nu este o chestiune ce ține de abaterea de la normal, ci o trecere a frontierei a explicațiilor rezonabile.

Pentru a da un exemplu, ne aducem aminte de venirea Anei Blandiana la FILIT (Festivalul Internațional de Literatură și Traducere) de la Iași și de toată

discuția asupra fenomenului feminist. Scriitoarea nu a intrat în jocul moderatoarei, feministă convinsă, și a oferit răspunsuri care să stabilească ce este și ce nu este în regulă cu această orientare ideologic politică, nu într-o direcție a corectitudinii politice, dar s-a simțit verva și gradul ridicat de aversiune față de cei care nu acceptă dilema mișcării feministe. Problematika genului este una atinsă intens de mișcarea woke.

Observăm că spațiul cultural francez este cel mai acerb critic la mișcarea woke, prin intelectuali și persoane publice, în condițiile în care Franța este o societate care acceptă în forme tot mai extinse, libertățile

și drepturile minorităților și ale imigranților. Deschiderea oficială a Jocurilor Olimpice de la paris sunt un bun exemplu în acest sens. Mai mult, cultura franceză intră într-un conflict cu tipologia culturii americane, una care până mai ieri milita pentru o diversitate a drepturilor și de unde considerăm că au pornit ideile generatoare pentru a forma mișcarea woke de astăzi în lume.

Cartea lui Samuel Fitoussi despre care mi-am propus să scriu, *Ficțiunea woke. Cum ne schimbă ideologia filmele și seriile* (Editura Curtea Veche, 2025, traducere din franceză de Anca-Maria Pănoiu), completează această serie de cărți critice la adresa mișcării woke, îndreptățită, spunem noi, a avea un minim de adevăr în spate ce merită acceptat. Și nu considerăm că este nenatural să critici și să analizezi devianțele culturale, sau mișcările care ajung să poarte rama iraționalului sau anormalului. Din contră, o reprezentare critică a stărilor noastre culturale este constructivă și ne poate face conștienți de elemente pe

care nu le observăm în imediata noastră realitate socială. Nu mai avem o *cultură dominantă*, ci avem un *colonialism cultural*, cum ne transmite autorul.

Înainte de a face o analiză a ideilor din cartea lui Fitoussi, ar fi bine să prezentăm ce idei și ce autori au condus, către o gândire justă față de cei diferiți. Sunt câțiva autori care au contribuit la apariția în timp a mișcărilor woke (așa cum sunt identificate astăzi), sau a felului în care ne raportăm la realitatea socială. Pe de o parte, cartea scrisă de John Rawls, *A theory of justice*. Autorul a propus un *pluralism rezonabil*, acolo unde omul nu mai este identificat după o simplă analiză a naturii sale, cât mai degrabă cu un consens între libertate și egalitate, pentru a suprima ignoranța față de ceilalți de care dăm dovadă. Nu este o lectură ușoară, dar a deschis drumul către ceea ce cunoaștem astăzi ca fiind *discriminare pozitivă, corectitudine politică*. A doua carte la care mă gândesc este *Criza spiritului american. Cum universitățile au trădat democrația și au sărăcit sufletele studenților*

de Allan Bloom, care ne arată cât de important este un sistem de educație și cum e necesar ca acesta să transmită prin profesori un model de a înțelege viața. O educație ce s-a concentrat pe politici ale justiției sociale, civism și o cultură politică a toleranței și diversității. Cartea arată cât de importante sunt științele sociale și aduce o critică asupra relativismului cultural, o altă notă de recunoaștere a mișcării woke. Și în final, cartea scrisă de Peter Berger și Thomas Luckmann, *Construirea socială a realității*, un demers care a încercat să deslușească ce anume este imaginat de noi pentru a crea o societate anume, și ce anume este real din tot ce ni se întâmplă. Aceste trei cărți le considerăm esențiale pentru a ajunge la un punct departe în timp, când începe să se nască mișcarea woke și să-i înțelegem rădăcinile. Samuel Fitoussi ne spune că *ficțiunea woke* este „un instrument de modelare a societăților”.

Samuel Fitoussi are un merit în cartea sa, anume că analizează filmele și seriile din perspectiva aceasta a mișcării woke. Cunoaștem bineînțeles noile reguli impuse fie de organizatorii premiilor Oscar sau a industriei de film din SUA care „încurajează” să fie recunoscute drepturile celor diferiți, sau marginalizați, sau care au suportat supremația omului alb.

Este de luată în atenție această direcție a cinematografiei pentru că impune inovației culturale să joace doar în anumiți parametri. Autorul *Ficțiunii woke* vorbește astfel despre wokism, *ideologia woke* sau chiar o *nouă paradigmă culturală*. Ne amintim de o discuție cu un amic care ne spunea că el nu mai găsește filme de comedie bune. Filmele de comedie aflate sub cenzura woke nu mai pot fi la fel de libertine pentru a te face să râzi tocmai de natura umană, în toate nuanțele ei. Să ne gândim apoi la seriile *Seinfeld* sau *Friends*. Seriale care și-au permis să ducă comedia dincolo de corectitudinea politică, unde nimeni nu se simțea discriminat, amenințat, abuzat. Și îmi aduc aminte că în aceste seriile apar momente despre diferite condiții ale umanului, bine revelate printr-un demers comic și cu multă artă cinematografică. Până la urmă cum recunoaștem mai bine diversitatea umană? Un viitor bun îl poate avea filmul european în comparație cu filmul american, dar Festivalul de Cannes pare că intră și el în jocul woke, așa cum ne exemplifică autorul.

După Samuel Fitoussi există câteva efecte ale wokismului: infantilizarea culturală, lipsa valorii artistice a filmelor, dominarea printr-o victimizare culturală, impunerea de constrângeri morale, o realitate

socială distorsionată (aberație, relativism, incongruență), modelarea realității pe orizontala puterii, constructe sociale arbitrare. Și nu am cum să nu fiu de acord cu ideile autorului. Precauția culturală este felul în care să ne raportăm cu orice instrument cultural pe care să îl oferim publicului. Mai mult, nu poate exista o evoluție culturală, dacă punem cultura sub aspectul cenzurii sau a regulilor de justiție socială. A căuta că prin actul cultural poți proteja diferențele umane, nu are cum să nu te conducă către o altă impresie decât cea a unei religii politice. Natura umană devine o teorie a structuralismului, fiecare act cultural e structurat în „corect” sau „incorect”. Din acest motiv credem că au apărut tot mai mulți care vând cultură, în comparație cu cei care fac cultură. Și nu pot să nu remarc poziția unor actori sau regizori, exemplificați de autor, care se dezic de ceea ce au făcut, pentru că li s-a transmis că e un act cultural injust.

Care este finalitatea unui act cultural? Acela de a prezenta condiția umană în diverse forme reprezentative. Actul cultural nu poate fi unul tip șablon. Poate fi acceptat sau neacceptat, nu impus. Nu orice act cultural pe care îl privim sau îl construim intră în sfera descrierilor woke ca fiind rasiste, misogin, homofobe etc. Se întâmplă

astfel pentru că oamenii își construiesc identități multiple, într-o societate globală fluidă, extensibilă și ultra-comunicativă, la care adăugăm lipsa unei corelări între ce este privat și ce este public.

Mișcarea woke, cu adevărat face dovada unor *construcții culturale*, generate de ideea că problema mea personală, trebuie transformată într-o problemă colectivă. Excepția face regula generală, pentru a nu se mai da impresia că natura noastră este una opresivă și defăimătoare. Dar în această logică, aberația și lipsa rezonabilului apar ușor în relief.

Samuel Fitoussi ne transmite chiar din titlu, că *ficțiunea* este cea lipsită de libertatea de expresie, de creație, și care se prinde de tentaculele mișcării woke. Ficțiunea, ca act creator, devine paradigmă culturală, ceea ce duce, în accepțiunea autorului, la o *regresiune antropologică*. Prejudecata devine o matrice nejustificată, deconstrucția realului capătă noi forme, iar mesajele identitare ale celor marginalizați sunt multiple, ce trebuie apărute în orice context. *Ficțiunea woke*. Cum ne schimbă *ideologia filmele și seriile* reușește să ne facă atenți la modul în care mișcarea woke intervine în actul cinematografic. Merită atenție elementul critic față de această mișcare.

Ficțiuni la persoana I

Catrinel Popa

Sunt convinsă că modelul confesiv va exercita mereu un tip particular de atracție asupra cititorilor, chiar dacă la ora actuală resursele sale par să se fi diminuat. Pe de o parte curiozitatea, mergând până la indiscreție, a unui public dornic să afle cât mai multe detalii din viața scriitorului, pe de altă parte nevoia acestuia din urmă de a se destăinui, fac

din literatură un mediu propice „spovedaniilor”. Puțin importă dacă acestea sunt „sincere” sau nu. Esențial este ca ele să creeze iluzia autenticității. În egală măsură, indiferent cât de sofisticate ar fi trucurile și filtrele la care apelează autorii dispuși să semneze „pactul autobiografic” ceea ce emoționează în astfel de scrieri e lupta lor eroică, întrucât fără

sorti de izbândă, cu timpul. De la *Confesiunile Fericitului Augustin* până la autoficțiunile contemporane, în explorarea teritoriului autobiografic nu mai e vorba doar de subiectul ce se destăinuie, ci de timp, de purul reprezentare. Această himeră a timpului pierdut i-a bântuit pe cei mai temerari exploratori retrospectivi ai propriei vieți. Convertită în poveste, existența

efemeră poate să capete semnificație și să dăinuie. Măcar atâta vreme cât va exista literatură pe pământ...

Poezia ca act civic

Dana Oprica

Andrei Novac,
*35/ povestea nespusă
a unei revoluții*,
Editura Vellant, 2024

Într-un peisaj literar complex, Andrei Novac readuce în prim-plan durerea și jertfa celor care au plătit cu sânge speranța noastră pentru Libertate. Volumul „35/povestea nespusă a unei revoluții” nu este doar un simplu volum de poezie, ci o resuscitare a memoriei naționale prin cuvânt, sunet și imagine, un act poetic de memorie colectivă, o elegie profundă pentru 35 vieți atât de nedrept și brutal curmate – numărul nu e întâmplător, ci reprezintă toți atâția ani, împliniți de la Revoluția din '89, până în 2024 anul apariției lui.

După cum ne-a obișnuit în ultimul timp, Andrei Novac cultivă același concept nou de poezie-spectacol sau poezie-performance, și, printr-un QR de pe prima pagină ne deschide drumul către un audiobook special, cu o coloană sonoră semnată de Ovidiu Lipan Țândărică, ce adaugă poemelor profunzime, ritm și note grave. Vocea Ștefanei Samfira devine un canal prin care durerea capătă consistență, iar sound design-ul lui Eugen Mihăescu transformă audiția într-o experiență aproape de coloana sonoră a unui film al suferinței și speranței.

Ilustrațiile realizate de Flavia Lupu conturează, prin linii simple și expresive, fragilitatea și inocența acestor vieți întrerupte brutal.

Pornind de la un fapt cutremurător – moartea a 35 de copii și tineri în timpul Revoluției din 1989 – volumul oferă fiecărei victime un nume, o poveste, o voce poetică.

Poemul 01. care deschide seria de elegii îl amintește pe Andronic Vladimir Cătălin, bebelușul de o lună împușcat în pântec, poemul 02., pe Negruțiu

Laura Andreea, în vârstă de 10 ani, poemul 03., pe la Leia Sorinel Daniel, ucis pe treptele Catedralei Mitropolitane din Timișoara, strigând „Deșteaptă-te, române!”, 04., pe Marcu Ruxandra, ucisă, pe bulevardul Magheru, de unul din camioanele care aduceau militari și care a intrat direct în manifestații. Povestile se succed până la 35., poemul care ni-l prezintă de Zamfirescu Răzvan, împușcat pe stradă pentru că nu putea să stea acasă, în timp ce oamenii mureau pe stradă. Fiecare vers se transformă într-un epitaf colectiv, scris nu cu negru de tipar, ci cu roșul sângelui vărsat pentru o Românie liberă:

„copiii desenează cu sânge
peste dalele de granit/ cuvântul
LIBERTATE...”.

Avem în față versuri care ard, care nu se citesc, ci se trăiesc, cu pieptul strâns.

Andrei Novac reușește un echilibru rar: folosește instrumentele poeziei pentru a realiza o arhivă emoțională de întâmplări ale celor care ne-au scris istoria. Fiecare vers este cizelat cu grijă, lăsând spațiu pentru reflecție, respirație, vibrație. În fața unor evenimente care adesea sunt tratate istoric, poetul alege fragilitatea, metafora, sugestia. Nu proclamă, ci evocă. Nu judecă, ci îndoliază prin frumusețea dureroasă a cuvintelor: „*limitele noastre de copii/ se scufundau în bălțile de sânge imaginare*”.

Poetul depune o muncă de documentare – mulțumește Asociației „21 decembrie 1989” și lui Teodor Doru Mătieș pentru sprijinul acordat realizării proiectului 35/povestea nespusă a unei revoluții precum și jurnaliștilor Adriana Oprea-Popescu, Vasile Surcel, Ionela Gavrilu, Cătălin Budescu, Carmen Dragomir, Nina Marcu ale căror materiale documentare au constituit sursa de inspirație pentru 35 de biografii –, pe care o așază pe portative lirice.

Volumul de povești-poeme nu umple o pagină dintr-un registru, ci devine un ritual de readucere în lumină a celor pierduți. Fiecare tânăr, fiecare copil, fiecare nume devine o prezență vie, nu o statistică. Chiar dacă apar date sau cifre, acestea reprezintă chipuri, emoții, idealuri întrerupte ale celor care s-au retras într-un „loc unde plouă cu vise”. Poezia lui nu ridică monumente reci, ci aprinde lumânări vii în memoria celor căzuți.

Poezia devine un act civic, o reacție vie, artistică, emoțională împotriva uitării. Într-un timp în care pericolul uitării e real, iar indiferența e ubicuă, această carte devine un manifest artistic pentru conștiință. E o voce care spune răspicat că libertatea nu a venit de la sine și că prețul ei nu trebuie niciodată ignorat: „*Trageți, am o singură inimă!*”. Este un gest poetic, cu accent istoric, în sensul cel mai profund al cuvântului: implicarea prin artă în păstrarea adevărului. E o formă de rezistență prin frumusețe, prin empatie, prin memorie: „*aud fiecare viață/ fiecare groapă închisă/ fiecare strigăt curat de/ LIBERTATE*”.

În 35 / povestea nespusă a unei revoluții, Andrei Novac scrie cu o conștiință acută a responsabilității memoriei, nu ca un martor direct, ci ca un purtător de voce pentru cei care nu mai pot vorbi. Volumul de poezie reprezintă o formă de doliu național asumat artistic, o punte între istorie și prezent, între absență și prezență, între deznădejde și speranță: „*viața se oprește dar lumea merge mai departe*”.

Această lume care merge mai departe are nevoie de astfel de cărți, de astfel de poeme, pentru ca sângele de pe granit să nu se șteargă niciodată din memorie. Andrei Novac reușește un gest rar și necesar: transformă tragedia în poezie, iar durerea – în memorie vie.

35

Andrei Novac
ilustrații de Flavia Lupu

Aceste poeme dedicate celor 35 de tineri care au murit în Revoluția din 1989 sunt mărturii lirice, fragmente de adevăr interior, ecouri ale unui strigăt care nu s-a stins niciodată.

Novac vorbește despre moarte, dar scrie despre libertate, iubire, visuri, lumina „soarelui care răsare din mâinile celor mai frumoși copii”, despre fericirea care „așteaptă să muști din ea ca dintr-un măr copt”, despre speranța care umple „gropile deschise de părinții celor care au murit nevinovați”, despre credința în Dumnezeu: *lumea o să învețe să creadă/ DUMNEZEU răsare din fiecare dintre noi*. Fiecare vers poartă un nume și o promisiune: viața lor nu a fost în zadar. „O SĂ FIE BINE!”

Poemele condamnă uitarea („o să fie alți oameni / o să uiți tot”), motiv pentru care se vor păstrătoare momentelor, evenimentelor, vieților. E nevoie de lumină, de luptă cu „*limitele lumii*” care trebuie să fie rupte în bucăți precum hârtia. Este un volum care ar trebui să fie citit în licee, ascultat în școli, rostit în piețe – ca o formă de rugăciune modernă pentru libertatea care, în decembrie 1989, s-a scris cu sângele tinerilor.

Într-un moment în care istoria recentă rămâne adesea nediscutată sau învăluită în tăcere, volumul lui Andrei Novac este o revoluție poetică în sine – una a memoriei, a iubirii, a adevărului spus cu sinceritate, durere și speranță: „o să fie și alte dimineți/ viața trebuie să înceapă de aici/ o privire continuă înainte”.

Eroii anotimpului cald

Claudia Costin

Poate mai mult decât în alte spații culturale europene, folclorul românesc abundă în practici ritualice legate de renașterea naturii și de Sărbătorile Pascale, care îi prilejuiesc omului contemporan implicarea în practicarea unor ritualuri de intimă coalescență cu sacrul.

Memoria colectivă a păstrat de-a lungul timpului imaginea vie a eroilor, care aminteau de strămoși, cu care oamenii au dorit să mențină nealterată o legătură spirituală. Într-o oarecare măsură, în timpurile moderne, s-a încercat reconstituirea „tipologiei” eroilor colectivi mitico-magici, pornind de la obiceiurile cunoscute sub numele de *Călușarii*, *Junii din Șcheii Brașovului*, *Junii Sibiului*, *Borița*, *Turca*, al căror impact asupra mentalității românilor din spațiul în care acestea se practică nu poate fi negat.

În obiceiul practicat în Brașov, deosebit de complex și probabil preistoric, s-au contopit câteva reprezentări mitologice legate de cultul solar, mithraic, de cultul dionisiac, orfic și de cel al Cavalerilor Danubieni. Obiceiul cuprinde dansuri și formule magice, acte rituale practicate de grupuri formate din bărbați (*Junii Tineri*, *Junii Bătrâni*, *Junii Albiori*, *Junii Roșiori*, *Junii Curcani*, *Junii Dorobanți*, *Junii Brașovecheni*), grupuri care erau strict ierarhizate – ca și în obiceiul Călușarilor – în vâtaf, armașul mare, armașul mic, sutașul și junii de rând.

Obiceiul Junilor reprezintă astăzi pentru locuitorii orașului de la Poalele Tâmpiei un ceremonial de mare și unic spectacol. Se cuvine precizat că acesta a fost practicat vreme îndelungată de o singură ceată, cea a Junilor tineri, însă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea s-au adunat grupuri numite de Ion Mușlea

„oarecum parazitare” (*Cercetări etnografice și de folclor*, 1972, p. 106) cunoscute sub denumirile menționate mai sus.

Prima atestare documentară a obiceiului *Junilor din Șcheii Brașovului* a fost făcută în 1728, iar întâia publicație care le-a tipărit numele a fost „*Gazeta de Transilvania*” (26 martie 1839), George Barițiu notând în articolul consacrat acestora că obiceiul nemaîntâlnit în altă zona seamănă cu al călușarilor din Ardeal, însă „e mai mult” (Ion Mușlea). Fie că era vorba de „o serbare a reînvierii naturii” (Julius Teutsh), de o reminiscență a unui ritual complex de inițiere a tinerilor (Ion Mușlea) sau de reminiscențe din scenariul-ritual al Anului Nou sărbătorit la echinocșiul de primăvară (Ion Ghinoiu), complexitatea acestui obicei unic în felul lui în spațiul românesc și chiar european am putea-o explica prin coroborarea de-a lungul veacurilor a unor elemente mitico-rituale din cultul dionisiac, cultul orfic, și cel mithraic, practicate de strămoși, peste care s-au suprapus apoi influențe ale creștinismului. Desfășurarea amplă a obiceiului junilor, din care firește s-au mai pierdut anumite valențe mitico-rituale, cuprinde secvențe precise: constituirea grupului de bărbați tineri și alegerea conducătorilor (vâtaf, armaș mare, armaș mic, sutaș – care îndeplinește rolul unui trezorier –, stegar), desfășurarea actelor

ceremoniale în aceleași locuri în fiecare an (grădina lui Țimăn, Piața Prundului, Coasta Prundului, Pietrele lui Solomon, Podu Dracului, Biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului), dansurile (hora, cățeava) și mesele rituale, obiceiurile rituale (aruncarea în cergă, aruncarea buzduganului, îngroparea vâtafului).

Perioada celor mai bogate manifestări era cea de la Paște și până la următoarea duminică (a Tomii), cunoscută în popor ca Paștele Blajinilor, pentru că întreaga săptămână reprezintă pentru creștini o prelungire a sacralității Învierii Hristice. Ca în toate spațiile creștinate, influența bisericii în practicarea acestui obicei este firească. Neputând înlătura vechi practici, numite păgâne, biserica și le-a asimilat. Astfel, Junii din Brașov se constituie începând din secolul al XIX-lea în cadrul bisericii, sunt supravegheați de preoți, cântă la toate ocaziile „Hristos a înviat!”, iar brazii purtați de la Pietrele lui Solomon, în fruntea alaiului, pe străzile orașului (care apoi erau lăsați la poarta vâtafului), astăzi sunt împodobiiți cu cruci de lemn oferite de preoți și așezați la troițele din Brașov. Oricum, biserica nu a putut transforma obiceiul Junilor într-un ceremonial religios, structurile mitico-rituale arhaice fiind păstrate. Deoarece obiceiul Junilor este legat de revenirea primăverii, el se manifestă în special la Sărbătorile Pascale,

această sărbătoare marcând renașterea vegetației, iar învierea lui Hristos, erou solar, triumful vieții.

În cadrul obiceiului complex al Junilor, o secvență rituală insolită, practică și în prezent, o reprezintă „aruncarea în cergă”/„aruncarea în țol”, care până prin a doua jumătate a secolului trecut se desfășura acasă la vâtaf, într-un cerc restrâns, impresia fiind aceea că este vorba de ceva tainic, care trebuie să se realizeze în secret, departe de ochii curioșilor.

Probabil că „aruncarea în cergă” (de trei ori pentru fiecare june), era o secvență dintr-un ritual de inițiere la care erau supuși tinerii, pentru a fi primiți în Ceata Junilor, care cu multe secole în urmă putea reprezenta o asociație secretă a bărbaților tineri. Practica aceasta a existat în mai multe zone, în Muntenia, în Ardeal și la sudul Dunării, în Bulgaria, în jocul Călușarilor sau în alte obiceiuri românești, practicate la Rusalii sau la Anul Nou. Așa cum consideră Ion Ghinoiu, gestul poate fi interpretat „ca o moarte și renaștere instantanee”.

Numai tinerii care lipseau în seara respectivă (joi), erau „aruncați în țol” în următoarea zi, însă de data aceasta în public, posibil ca o pedeapsă ce era aplicată Junilor care, din diverse motive (refuz, temere, absență) se sustrăgeau de la un ritual ce trebuia respectat cu sfințenie. În contemporaneitate, gestul de natură mitică a devenit unul „spectacular”, practicat numai în public, în ziua de vineri din Săptămâna luminată.

Obiceiul Junilor rămâne relevant și în societatea contemporană, pentru modul în care grupurile de Juni și, alături de ele, o întreagă comunitate asimilează și integrează sacrul.

Zoom

Marius Nica

Dintre cărțile pe care le-am citit luna aceasta, selectez trei titluri, nicidecum n-o luați ca pe o recomandare, ci mai curând ca pe un pretext pentru o discuție despre încercările literare ale momentului. În lumea noastră grăbită, obsedați de timp și de asimilarea rapidă a informației, alegerea cărților e făcută și ea în viteză, trecând prin librăria orașului ori prin librăriile online. În ceea ce mă privește, între două cursuri intru în Cărturești-Ploiești și aleg o carte, după metoda clasică, citind începutul, selectând autorul etc. Puține dintre ele rămân în rafturile mele, pe cele mai multe le duc studenților, așteptându-mă să-mi confirme opiniile. Tocmai de aceea m-am hotărât ca prin această

propunere de trei titluri pe lună să întrerup prezentările de cărți de pe rețelele sociale, aproape făcute la normă, și să vă întreb dacă putem vorbi despre starea literaturii, pornind de la trei cărți care au și bune și rele.

Tatiana Niculescu,
Sfântul nr. 6,
Humanitas, 2025

Cartea, scrisă alert, cu nerv și emoție, imaginează o poveste din închisorile comuniste, cu trimitere explicită la suferințele cardinalului Hossu. Document, amintind oarecum de *Jurnalul fericii* al lui Nicolae Steinhardt, volumul reface un episod istoric important și cu siguranță va intra în bibliografiile școlare. Discurs

ficțional despre identitate individuală și colectivă.

Călin Dengel,
Machina motor,
Eikon, București, 2024.

Volum complex, cu o proză realistă ce cade uneori într-un fantastic bine susținut de voci narrative puternice și extrem de analitice. Spațiul permisiv al gării și universul trenurilor de navetiști

aduc la viață personaje diverse, oscilând între marginalul grotesc și fantazia onirică. Sunt personaje viabile, autentice, care poartă cu ele o istorie tradusă de mulțimea detaliilor ce se contopesc într-o proză captivantă.

Radu Vancu – Paradis,
Polirom, 2025

Lung, ambițios, un amestec de glossă și autodescriere, *Paradis*, romanul lui Radu Vancu, pare o carte aflată în căutarea unei stări emoționale. Construind un imaginar bogat și pe alocuri greoi, textul provoacă și încearcă răbdarea cititorului. Un roman ce aduce umanul în prim-plan, fără intenția de a-l salva de propriile orori.

Arma din subsol

Alex Stoicescu

Perfidul aprilie a fost luna în care a găsit în subsolul casei o armă din Al Doilea Război. Pornise curățenia de Paște, a cărui lumină strecoară mai întâi o rază în fiecare ființă, iar apoi, pe măsură ce Învierea se apropie, răscolește toate gândurile negre, din locurile ascunse ale minții, așa cum, atunci când întorci o piatră, creaturi minuscule și întunecate se răspândesc carencotro, bulversate de lumina orbitoare. A început cu bucătăria, în locul asta se așeza ea dimineața, după ce umplea ceștile de cafea, uneori prefera să stea pe genunchii lui, dar asta era la început, când de-abia se mutaseră împreună. Nimic de curățat aici, o făcuse mai demult, înlocuise ibricul, nefolositor de când îl trântise, cu tot cu zațul rămas, de perete, cu un espresso automat. Discuțiile dintre ei? Le-a verificat, una câte una, apoi le-a despărțit de certuri și le-a pus la loc, într-un colț ferit al minții, de unde uneori evadau imaginea unui zâmbet

sau a unui „te iubesc” din vremurile de început. A luat la rând fiecare cameră, apoi baia și holul, a șters praful de pe fiecare obiect de care-i era imposibil să se despartă, s-a spălat mulțumit pe mâini, acum totul era perfect și lumina n-ar mai fi găsit niciun obstacol. Și-a făcut o cafea, dar imaginea ibricului ciobit i-a invadat gândurile, odată cu atmosfera din ziua aceea. A coborât la subsol, unde istoria lor era împărățită în obiectele aruncate, cu ochii după ibricul pătat de sânge. Văzuse negru în fața ochilor când ea ieșise din cameră cu geamantanul plin și ochii plânși. O mașină se oprise în fața casei... Totuși, trecuse mult timp de-atunci și nu înțelegea de ce în fiecare primăvară era copleșit de amintirile astea, mutate între timp la subsol, iar când becul s-a ars a fost un semn că trecutul trebuie să rămână unde-i e locul. A îndreptat lanterna spre oglinda ovală, cu ramă aurie, probabil mai veche decât casa, pe care

fostul sau foștii proprietari o uitaseră sau o aruncaseră, marta a cine știe câtor drame de familie. Lângă ea, un scaun cu trei picioare, o masă de plastic și câteva lăzi cu sticle goale. De cealaltă parte, un frigider din lemn și un suport șubred pentru sticle de vin. A atins cu piciorul bucata de fier ieșită din pământ, de care la prima coborâre se împiedicase și care acum ieșea aproape cu totul la suprafață. A plimbat lumina de-a lungul și de-a latul obiectului, care acum semăna cu o țeavă. A încercat s-o desprindă. Câteva litere și cifre gravate pe partea aflată la vedere i-au atras atenția: M47C 1944 C37750. 1944 trebuie să fie anul, s-a gândit, poate are legătură cu construcția casei. Și-a retras brusc mâna și, pentru o clipă, a vrut să iasă la lumină, dar s-a răzgândit, a pus lanterna jos și a tras cu putere de fier până l-a dezlipit de noroiul solid. Uluit, a întors arma pe toate părțile. Și-a petrecut următoarele zile căutând

informații pe net, a curățat-o, a aflat cum se numesc toate componentele, a demontat-o și montat-o la loc de câteva ori. S-a amuzat îndreptând-o spre fiecare loc din casă, ca și cum ar fi vrut să-și omoare amintirile. Poate că trebuie să sun la Poliție, s-a gândit. Și-a imaginat cum ar fi decurs discuția. Avea un singur glonț pe țeavă. Poate era un semn, s-a mai gândit. Într-o seară, s-a așezat pe scaunul de pe prispa casei, amintindu-și iar de ziua în care o lovise. A prins pușca între genunchi și și-a sprijinit bărbia de țeavă. Era ajunul Învierii, când întunericul și lumina se încheștau într-o luptă pe viață și pe moarte.

Quo vadis Domine?

Cristian Hoaghea

Trăim, indubitabil, într-o buclă temporală a antagonismelor: maximă evoluție tehnologică – maximă degradare spirituală; viteză în mișcare – inerție în gândire; agitație psihică – apatie existențială; descoperire științifică – amnezie de sine. Cu cât credem că ne-am înălțat prea mult, cu atât se pare că ne îndepărtăm de Dumnezeu din noi. Prisosindu-ne toate, ne lipsește singurul lucru care ne face întregi. Luciferic, ne îndreptăm spre colapsul ființei și spre involuția biologică a speciei.

**„Vivimus nunc in specie.”
(„Trăim acum într-o lume
a aparențelor.”)**

Odinioară, un oarecare sfânt s-ar fi întrebat: „Quo vadis Domine?” – „Încotro te îndrepti, Doamne?”. Schimbându-se contextul istoric, se impune revizuirea întrebării: „Quo vadis homine? „Încotro te îndrepti, omule?””. Cu precizarea că omul postmodern nu se îndreaptă în nicio direcție, ci este „îndreptat”. Vidat de voință, abrutizat de prosperitate, sclavul tehnologiei, omul postmodern a renunțat de bună voie la dreptul de a fi conștient și liber, drepturi pentru care, paradoxal, a luptat în toată istoria existenței sale.

**Paradoxul definește
această epocă a
contrastelor și a decăderii.**

Mă întrebați care va fi soarta literaturii? Nu pot consulta voința zeilor, căci glasul lor rămâne mut. Cum însă literatura este o artă a spiritului, nu este greu de anticipat că, într-o lume lipsită de spiritualitate, artele vor muri sau vor fi pângărite. Violul artei a început de mult. Avangardismul, postmodernismul sunt țipete isterice ale unei umanități ce dădea semne de nevroză, urmate de perioade de revenire la normal, la echilibru mental. Boala s-a agravat. „Hic et nunc”, un morb universal a cuprins lumea. Vocea colectivă este un țipăt isteric. Demența trece drept logică, prostia ingenuă este aclamată drept inteligență, perversiunea morală s-a travestit în inocență și kitsch-ul a uzurpat tronul artelor. Apollo este întemnițat; muzele violate își plâng izgonirea de pe Muntele Parnas, în întunecatul infern cotidian. Nu se mai hrănesc cu ambrozie și nectar, ci li se toarnă pe gât lăturile și veninul civilizației.

Optimismul mă împiedică să cred că lumea se va sfârși. Cred însă că va traversa un eon de sub-existență, de viețuire latentă și vegetală. Reîntoarcerea în grotă s-a petrecut deja,

insesizabil. Oamenii grotei au ajuns liderii de necontestat ai planetei. Cu ghioaga atomică ei amenință lumea firavă, fricoasă, dezarmată. Fiecare mare șef de peșteră vrea să strângă în hruba sa ultimele resurse ale unei lumi vlăguite, secate până la ultima picătură de energie, până la ultimul strop de apă, până la cel din urmă gram de aur. Se caută metale rare, în timp ce principiile morale (și mai rare) sunt condamnate și arse pe rug. Cu glas grohăit, marele șef proclamă libertatea și strânge lanțul de la gâtul și de la picioarele sclavilor săi. Hrăniți cu lene și cu fast-food, ei ovaționează în somn tirania, visând că sunt liberi, strigând că s-au trezit și că acum abia văd, când ochii, în sfârșit, li s-au închis de tot, pentru o suță de ani, pentru o mie, pentru un eon.

**Și își imaginează că sunt
fericiți...**

Siluită la infinit, strânsă de mâinile unsuroase ale marelui șef de peșteră, Fecioara letargică moare pe treptele de marmură din templul Atenei. Clopotele conștiinței nu mai bat. Lumea s-a retras în grotă. Umanitatea a fost exilată în trecut...

Arta ne va însoți mereu și va fi o extensie a sufletului nostru. Omul de mâine va redescoperi

scrijelitul în piatra peșterii. Forme imprecise, zoomorfe sau antropomorfe vor împodobi pereții peșterii. Binecuvântați cu o reluare ciclică a procesului evoluționist, urmașii noștri vor reinventa roata și scrierea cuneiformă, tăblițele de lut și plugul de lemn. Vor ridica imnuri de glorie zeului-soare care le hrănește ogorul și zeiței fecioare pentru prinosul de vânat. Vor restabili legătura cu divinul din ei și din afara lor. Și vor cânta în lungi poeme epice vitejia, curajul, dreptatea. Atunci, pergamentele din piele de capră vor fi înnobilate cu versuri inspirate de zei.

Doar rareori se vor întreba mirați despre ruinele redescoperite ale unei civilizații submerse sau îngropate în nisipul timpului. Inscripții ciudate în limbi necunoscute vor apărea câteodată din păduri tropicale sau din deșerturi, dar, ca de fiecare dată, toate aceste enigme vor fi considerate teorii ale conspirației. Cei mai mulți vor da ascultare părerilor că sunt simple falsuri, obiecte contrafăcute, contururi naturale obținute de acțiunea intemperiilor etc. Pentru liniștea noastră, trebuie să credem că sfârșitul se amână până după apocalipsă.

În definitiv, „cui prodest veritas? („Cui îi folosește adevărul?”).

Ficțiune recomandată de prof. habil. Claudia Costin

Cici

George Motroc

A fost odată o zi de iarnă autentică, din aceea în care zăpada scârțâie sub picioare, cum ar fi spus bunicul actualei mele Cici – Lucia Casandra, sau acea zi în care, cum aș fi spus eu, îți face plăcere să lași să iasă copilul din tine și să se bucure de libertatea deplină care-i permite să se tăvălească prin zăpadă, așa cum nu îndrăzneam să o facă nici măcar când era mic și fără de griji... Dar... Nimic din toate acestea într-o zi de 24 februarie! Am stat toată ziua în casă, m-am plimbat dintr-o cameră în alta, citind în picioare sau căutându-mi locul potrivit pentru a citi/recita fragmente din noul roman al Doinei Ruști – „Ferenike” și, mai ales, să aleg câteva scene memorabile, posibile puncte de plecare pentru niște întrebări, dacă nu la fel de memorabile, măcar decente sau cel mult interesante, dar și suficiente pentru a rezulta un interviu; pe lista de scene memorabile am început să notez: incipitul, tanti Florence și... întâlnirea cu Cici, un personaj tabu – amanta tatălui, dar și posibil model feminin secret! Lista nu a mai continuat pentru că această scenă a produs declick-ul: pe Cici (a mea) o uitasem de mult, dar, abia în acele ore, după aproape o jumătate de viață de om,

s-a redeschis poarta memoriei mele și am înțeles adevărul... Ea nu m-a uitat, în sensul că, deși, au trecut anii, imaginea ei s-a transformat într-o cutie a Pandorei care mi-a condus viața și care s-a deschis ori de câte ori era nevoie să ajung la concluzia că nicio femeie nu poate fi suficient de frumoasă, misterioasă sau arogantă și, desigur, nici dacă are un Cadillac sport, încât să merite atâta atenție cât o relație eternă sau măcar o cerere în căsătorie...!

Anii au trecut... Oare ce mai face Cici acum? Nu mai știu nimic după ce ei au încetat să mai vină vara în țară, la vecinul Adrian, dar, la fel de sincer mărturisesc, nici nu aș mai vrea să o mai văd acum, inevitabil bătrână, plină de riduri, urâtă și bolnavă, ce să ne mai ferim de cuvinte, dacă nu cumva a și plecat dincolo... L-am văzut de curând, acum câțiva ani, prin apel video, prin telefon, pe fratele lui Adrian...

Pentru tatăl meu, Paul era un samsar de mașini, fără succes, care aducea din America tot felul de vechituri, dar pe care eu îl uram și îl veneram în secret pentru discursul său arogant – vorbea mereu tare, încât jumătate de stradă știa că s-a întors, numai despre milioane de dolari, despre prețul petrolului la bursele internaționale,

cât a crescut prețul petrolului sau al dolarului de parcă toată viața ar fi fost un agent de pe Wall Street și nu un biet imigrant pornit de pe o stradă neasfaltată, fără apă și canalizare dintr-o periferie numită Bucureștii Noi. Dar, trebuie să recunosc măcar acum, eu îl veneram cel mai mult pentru soția / iubita elegantă – Cici și pentru Cadillacul lor alb, sport, așa cum văzusem numai în filmele americane.

Anii au trecut... Oare ce mai face Paul acum? L-am revăzut prin apel video: un bătrânel cu chelie, politicos, dar indiferent și care nu-și aducea aminte de mine absolut deloc... Cum ar fi putut fi altfel?! Eram un băiat sfios și timid de vreo 13-14 ani care nu îndrăzneam să respire prea tare în preajma lui, dar să mai și vorbească în fața lui, vedeta străzii bunicilor mei... Acum e în balcon, un bloc din Miami, mi-a șoptit Adrian care mi-a întins telefonul ca să ne conversăm cu Paul prin apel video... Era singur, dar cine ar fi îndrăznit să întrebe

de Cici?! Oricum, din câte-mi aduc aminte, tot Adrian șoptise cândva că ea îl părăsise de mult pentru un american bogat... L-am întrebat de sănătate, de vreme, câteva banalități pe care i le poți adresa unui om bătrân, iar răspunsurile au fost la fel de banale și de politicoase...

Anii au trecut... Paul, cel de acum, Paul cel bătrân și resemnat în fața vieții și care-și aștepta moartea pe un scaun dintr-un balcon din Miami, nu mai avea nimic din cel de după '89, cel care cu vocea lui atât de sigură, ironică și puternică precum a unui star american de cinema aterizat din întâmplare pe plaiurile mioritice domina serile de vară pe o stradă întreagă și pe care eu, asemenea altora, îl ascultam cu religiozitate, din curtea casei bunicilor...

Anii au trecut și peste mine, iar, în această aproape jumătate de secol, cutia Pandorei s-a mai deschis din când în când și, probabil, fermecat de alte iluzii, fără ca să-mi mai dau seama, s-a volatilizat până mai ieri (când a apărut Lucia Casandra), până și speranța că într-o zi voi avea și eu o Cici a mea și un Cadillac roșu care să străbată ca nimeni altul orice fel de autostradă, a vieții și/sau a literaturii...

Perfecțiunea unei lumi terne

Ficțiunea

Apărut la Fitzcarraldo Editions, în 2025, romanul *Perfecțiunea*, al lui Vincenzo Latronico (tradus din italiană), se află pe lista scurtă a nominalizărilor la International Booker Prize/2025.

Romanul are în centru un cuplu de imigranți, Anna și Tom, stabilit la Berlin. Pentru

ei, viața e o aventură, iar viitorul, îndepărtat. Amândoi sunt freelanceri: cresc plante de apartament, le fotografiază și le pun pe net. Iubesc plimbările și n-au niciun plan de viață. Însă, cu trecerea timpului, apare plictiseala – insurmontabilă, epidemică. Prietenii lor se întorc acasă, evoluează în

carieră, pleacă în alte orașe. În schimb, viața Anei și a lui Tom pare blocată, iar lucrurile plăcute altădată devin acum terne. Nici măcar Berlinul nu mai este orașul care le umplea cândva viața. Sentimentele care i-au legat au dispărut și ele. Nici măcar atracția sexuală nu mai există. Acum se apropie de 40

de ani și nu au niciun țel, nicio iluzie. Viața de nomazi digitali e monotonă, iar în orice loc din lume lucrurile se petrec la fel, circulă aceleași mărci alimentare, există aceleași obiceiuri. Treptat, romanul se transformă într-o satiră existențială despre decădere și lipsa perspectivei sociale.

Mihaela Rus: Am petrol în vene și vitriol în poșetă!

Marius Nica

Mihaela Rus este directorul Teatrului „Toma Caragiu” din Ploiești din anul 2016.

A debutat ca actriță pe scena instituției ploieștene în anul 1993. În anul 2008, a absolvit Facultatea de Artele Spectacolului la Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I.L. Caragiale” din București, în 2016, a absolvit masterul în științe economice, specializarea Managementul Sectorului Public, iar ulterior a obținut titlul de doctor în domeniul Managementului Cultural.

Dacă întrebi un ploieștean cine este Mihaela Rus, lumea îți va răspunde „directorul Teatrului Toma Caragiu”. Dar cine este Mihaela Rus dincolo de titlatura instituțională?

Sunt ploieșteancă și simt o legătură profundă cu acest oraș. Deși am avut de-a lungul timpului numeroase oportunități de a pleca – fie din oraș, fie din țară – niciodată nu am luat în calcul cu adevărat această posibilitate. Pur și simplu nu aș putea face acest pas din punct de vedere sufleteș. Mă regăsesc în personajele feminine ale lui Caragiale. De aceea obișnuiesc să spun, în glumă, că am petrol în vene și vitriol în poșetă. Sunt, în esență, un om al teatrului: încă de la terminarea liceului, viața mea s-a împletit constant cu scena, cu lumina reflectoarelor. Dincolo de carieră, cel mai important rol al vieții mele este acela de mamă. Sunt mama Ilincăi, iar acest lucru este, fără îndoială,

cea mai mare binecuvântare. Cred că Dumnezeu mi-a dăruit un copil de pe raftul celor aleși.

Ce înseamnă Teatrul „Toma Caragiu” pentru Mihaela Rus?

O, Doamne! Cred că e mai mult decât ar trebui să fie! Cred că m-am lipit prea mult de Teatrul „Toma Caragiu”. Dar, într-un fel, e firesc: fără această implicare totală nu cred că aș fi realizat tot ceea ce am realizat. De când am preluat funcția de director, m-am simțit mult mai aproape de management decât de actorie (nici nu cred că am avut timp pentru actorul din mine). Dacă a fost bine sau rău rămâne la latitudinea altora să judece! Singura judecată de care mi-e teamă cu adevărat este propria judecată.

Anul acesta este Anul Toma Caragiu – se împlinesc 100 de ani de la nașterea actorului ploieștean.

Pregătește instituția care îi poartă numele vreun eveniment special?

Da. Am început deja în 4 martie programul „Toma Caragiu 100”, dedicat acestei aniversări. Întâmplarea face ca astăzi (3 aprilie 2025, n.r.), peste nici două ore, să începă repetițiile pentru spectacolul „Tribut Toma Caragiu”. Ne propunem ca spectacolul să aibă premiera în iunie, astfel încât în august, la aniversarea centenarului nașterii sale, să îl putem omagia prin acest spectacol. Va fi un spectacol complex, cu umor, cu nostalgie, cu tristețe, și cu acel zâmbet amar care i-a definit stilul. Vom râde, dar vom și reflecta și, poate, prin această emoție colectivă, ne vom simți cu toții puțin mai aproape de Toma Caragiu.

De curând, a avut loc premiera muzicalului „Contele de Monte-Cristo”. Care sunt ecourile

în urma reprezentațiilor? Este pregătit publicul ploieștean pentru un astfel de spectacol?

Teatrul „Toma Caragiu” are o secție de teatru de revistă, una dintre puținele rămase în țară și care beneficiază de un public numeros. Dar am considerat că acest public trebuie să participe și la ceva nou. Astfel, am adus genul *musical* pe scena teatrului. Primul spectacol de acest gen a fost „Zaraza”, care se joacă cu casa închisă de 8 ani! Cea mai recentă realizare este „Contele de Monte-Cristo”, care este un spectacol extrem de complex. Este un spectacol pentru care s-a repetat aproape zilnic timp de cinci luni. Un spectacol care îmbină actori, dansatori, soliști vocali sau actori cu performanțe vocale deosebite într-un tot unitar ce trebuie să funcționeze perfect. Este un spectacol-uzină! Și iată că și acest spectacol începe să fie jucat cu casa închisă. Acesta este un semn bun: e semn că oamenii caută teatrul din ce în ce mai mult.

Care sunt principalele provocări ale unui manager cultural, ale unui director de teatru?

Oh! Actorii sunt oameni speciali, cu trăiri profunde și puternice. Ei nu au voie să fie altcineva decât personajul din distribuție și, totuși, ei sunt oameni. Trăiesc destine multiple: pe scenă, pentru o oră-două, actorul devine altcineva. Acasă, pentru familie, este altcineva. Este o provocare să coordonezi oameni cu adâncimi sufletești impresionante. O altă provocare este legislația care ne situează într-o

zonă destul de neclară, supusă subiectivismului. Gândește-te la cel puțin un lucru: zilele de sărbătoare sau weekendurile, care sunt libere pentru majoritatea oamenilor. Ei bine, pentru actori nu este așa. Programul lor de lucru se suprapune cu timpul liber al publicului, ceea ce face parte din specificul meseriei. Dar acest efort nu le aparține doar actorilor. Întreaga echipă a teatrului: sunetiști, montatori de decor, mașiniști, luminiști, contribuie la fiecare spectacol. Este un mecanism complex, care funcționează în spatele cortinei și care, din păcate, rămâne adesea invizibil și nerecunoscut. Teatrul nu este cinematograful. Este o muncă enormă în spatele fiecărui spectacol.

Crezi că teatrul trebuie să fie un loc de experiment artistic sau să rămână fidel formelor clasice?

Au apărut foarte mult și în teatrul idei care merg în pas cu era digitalizării, cum ar fi imagini reproduse pe fundal. Noi încercăm să ne păstrăm într-o zonă de echilibru. Repet ce spuneam mai devreme: teatrul nu este film. Chiar dacă folosim unele proiecții pentru a sugera perspectiva sau anumite decorațiuni, scena teatrului trebuie să rămână dedicată gestului uman unic și irepetabil. Tocmai acest lucru face teatrul să fie viu: momentul real al actorului și al spectacolului. Teatrul este singura artă care se întâmplă aici și acum.

În sală, avem spectatori din generații diferite. Tinerii sunt mai deschiși către digital, îl integrează natural. Publicul mai matur, în schimb, s-ar putea simți exclus sau rupt de experiența teatrală dacă spectacolul devine complet digitalizat. Dar trebuie să le dai ambilor ceea ce își doresc și ce au nevoie. Nu trebuie să îl respingi pe spectatorul de 70 de ani care, în cazul unui spectacol digitalizat integral, nu s-ar mai regăsi nici pe el și nici spectacolul de teatru așa cum îl știa de acum 40-50 de ani, dar, pe de altă parte, să nu i se pară celui de 30 de ani o „artă prăfuită”. Teatrul, prin tot ceea ce prezintă, trebuie să facă parte din viața fiecărui spectator, indiferent de vârstă.

În final, care este gândul și mesajul Mihaelei Rus pentru spectatorul de teatru din Ploiești și nu numai?

Ne place sau nu, teatrul trebuie să fie și o oglindă a societății, iar în oglindă nu îți place să te privești întotdeauna. Teatrul nu trebuie să îți răspundă la întrebări; teatrul trebuie să nască întrebări. Sau chiar să îți schimbe răspunsurile în care credeai până atunci. Oamenii au nevoie de povești: de povești care nu sunt ale lor, de povești în care se regăsesc, de povești în care nu se regăsesc, de povești care să le placă, de povești care să nu le placă. Iar teatrul spune cele mai frumoase povești!

Cum visăm despre animale

Gabriel Șerban

Cred că în junglă toată lumea visează animale. Animale am visat și eu, căci sunt peste tot împrejur, unele familiare, altele fără nume, alergându-se unele pe celelalte, preschimbându-se unele în altele, aproape curgând până în zori. Așa cum era de așteptat de la o cultură care s-a născut și a crescut în inima sălbăciei, și lumea invizibilă a mayașilor este populată de ființele pădurii. Ba chiar sufletul omului se află intim legat de substanța lor vitală. Asta pentru că, după ei, fiecare dintre noi posedă un al doilea suflet, un fel de dublu sub formă de fiară, numit *huay*, ce ne însoțește până la moarte, ne păzește și ne dă putere. *Huay* poate apărea ca o maimuță, o pasăre, un câine, poate chiar un jaguar și este atât de legat de stăpânul lui, că orice bine sau rău i se întâmplă unuia, se va răsfrânge și asupra celuilalt. Se credea că marii regi și vrăjitori se puteau transforma chiar în creatura cu

pricina. Ecou al unor credințe străvechi probabil de natură totemică, ideea de *huay* mi se pare că se apropie surprinzător de *fylgia* nordicilor, de pe cealaltă parte a lumii. Ei bine, acest *fylgia* era pomenit ca o tradiție veche deja de autorii creștini din secolele al XIII-lea și al XIV-lea, care-l descriu ca pe un dublu spiritual, un fel de coagulare a forțelor sufletești în chipul unui animal reprezentativ pentru firea omului (leu pentru rege, taur și urs pentru erou, lup pentru dușman, vulpe pentru vrăjitor etc.) și acționând ca protector. El însoțește individul

de la naștere până la moarte, fiind adesea un agent al destinului. Cei mai înzestrați, după cum povestesc saga-urile islandeze, își puteau chiar trimite acest duh la luptă, în vreme ce corpul le rămânea imobil, precum în somn. Pentru cititorii mai tineri, inspirația pentru vraja *patronus charm* din Harry Potter a lui J.K. Rowling este evidentă.

Am ieșit din hățișul somnului, căci dimineața mi-a stins visele și m-am trezit în strigătele papagalilor verzi. O lumină aurie încă blândă a-nceput să se scurgă dinspre vârfuri spre trunchiurile netede de scoarță albă. Un fluture-monarh planează în aerul încă rece, dar nu pentru mult timp. Va veni îndată arșița peste noi toți. Astfel de monarhi găsim în toate buzunarele mexicanilor, imprimați pe bancnotele lor, iar asemenea insecte și-au făcut loc pe vremuri și-n superstițiile aztecilor. Pentru ei, fluturii duceau sufletele celor bravi într-o lume

mai bună, fie ei războinici ori mame. Asta pentru că nașterea era socotită a fi ea însăși o luptă, iar acelea care mureau în travaliu meritau toată cinstea de care se bucurau pe tărâmul morților cei căzuți în bătălie. La finele vieții lor scurte precum cea a lepidopterelor, în paradisul Tamōhuānchān îi aștepta nimeni alta decât zeița-schelet, patroană a morții, Itzpāpalōtl, care înseamnă chiar Fluture de Obsidian. Este teribilă ca toate divinitățile lor și chiar dacă apare ca o tânără frumoasă uneori, se preschimbă cât ai clipi într-un cadavru viu, cu aripi negre de fluture, cioplite din cel mai tăios cristal. În mâini ține un picior de om, semn al războiului. Izolat, fluturii aceștia și-au păstrat semnificația până în zilele noastre, iar indienii *otomi*, *purepecha* și *mazahua* încă trag clopoțele bisericilor când roirile se întorc să ierneze, considerând că sunt sufletele întoarse ale morților dragi.

Marionetă și chibrit

Iuliu-Cezar Sturza

Se auzi o detunătură. Oricât de frumos era palatul teatral și câte amintiri plăcute se conturau, în acea clipă era o capcană și o ascunzătoare. Fără să ezite, alergă de-a lungul trotuarului și își făcu loc, depășind un alt pâlc de curioși strânși în fața unei uși forțate și lăsate deschise. Le porunci să facă un pas în spate, fiind în pericol. Nimeni nu-l ascultă, așa că-i lăasă în voia sorții. Vass îl va ajunge din urmă și le va vorbi în așa fel încât să se facă înțeles.

Intrat înăuntru, își dădu seama că ziua capitulase și noaptea își începea rondul. În spate se trase cortina de smolă, iar înainte îl întâmpină un zid gros de întuneric. Mai putea să deosebească contururile ce compuneau holul mare pășind cu grijă, mereu înainte. Intuiția îi spunea că hoțul nu mai căuta să se furișeze, nici măcar să se ascundă în spatele unei cortine, gata să-l împuște pe la spate.

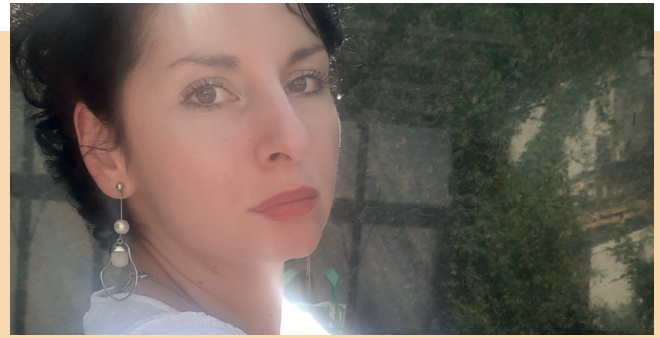
Își găsi calea înspre sala mare de spectacole. Era o cavernă rece și pustie. Zeci de scaune pluate,

moi, îmbietoare, goale. Nu exista niciun spectator care să-i aplaude intrarea fulminantă și curajoasă. Scena îi ieșea în cale ca o stâncă golașă, un pisc ademenitor, gata să fie cucerit. Mergea înainte, de-a lungul culoarului principal, pășind cu atenție, privind în toate direcțiile și ținând revolverul aproape de reverul hainei.

Nările îi fremătau. Un miros neobișnuit părea să îmbâcsească spațiul. Gândul îi fugi repede la tămâie sau alte arome exotice, parte a recuzitei în spectacole cu iz oriental. Totuși, ultimul spectacol a fost acum o săptămână, iar repetițiile începeau abia de mâine. Privi în sus la marele candelabru cu gaz, ce ilumina trădător sala. Fusesse aprins pe jumătate. De cineva care se grăbea.

Auzi pași. Chiar pe scenă. Urechile îi erau ciulite. Nu doar mersul unui om prins în capcană. Un dans. Două perechi de picioare. În semiîntuneric, revăzu silueta puțin gârbovită a fugarului. Nu era singur. În fața sa, era o femeie.

integral în versiunea online.

Poemele străzii

Ioana Luna Șerban

Mulțumesc pentru urări
suntem toți aici încă
dar poți simți înnegurarea vremurilor în gustul schimbat al pâinii
de dragul a ce să mai respecți o rețetă
un cod
conectați dar singuri în hainele noastre cele mai bune
rafale de promisiuni că ne vedem că ieșim
că vorbim că ne deschidem
apoi întârzierile: eu am o relație specială cu timpul
spune câte unul
toți avem, dragule, toți avem
relații cu aparatura și iconițe în listă iar când cineva face
o confesiune e ca și cum pe masă între paharele de gin
a descins un cap luminos de meduză.
E clar încotro ajung lucrurile și poți auzi de peste ani întrebările
pe care le vom primi
de la generația născută post-eveniment:
1. De ce n-ai făcut nimic?
2. Când ai văzut unde se îndreaptă totul cum ai putut rămâne?
3. Când ziceți că a fost clar și că inclusiv pe noi ne auzeți de
peste ani de ce nu ați încercat să vă păstrați pe voi înșivă?

Ciocolata cu alune

George Dimitriu

Mary străbătea pădurea deasă și răcoroasă, cu sângele încă clocotind. Trecuseră două zile de când pornise la drum, mănânată de revoltă. Cum să mă las controlată de tehnologie? Să știe Inteligența Artificială ce fac în orice clipă, ce-mi doresc în orice clipă, ce gândesc în orice clipă?

Picătura care umpluse paharul fusesse chestia cu ciocolata. Ce-aș mai mânca o ciocolată cu alune! gândise cu voce tare, apoi deblocase telefonul pentru a-și citi e-mailurile. O reclamă ce prezenta o uriașă ciocolată cu alune trona pe ecran. Spai-ma îi deformase frumoasele trăsături ale chipului, chip care se lăsase apoi invadat de furie.

Nu, nu vreau să trăiesc într-o lume care mă controlează precum un pion. Ochii ei albaștri scăpăraseră vâpăi. Își aruncase furioasă privirea la întâmplare, prin cameră, însă i se lovise de calendarul agățat pe perete: 13 august 2028. Ce-am ajuns? Ce se întâmplă cu omenirea?

După o zi și o noapte de meditație, a luat decizia de a-și schimba viața. Se va decupla de la acel cordon ombilical și-și va croi propriul drum. Oricum nu avea pe nimeni, iar cei 32 de ani îi confereau încredere și speranță. Știa o cabana părăsită, aflată într-o zonă discretă, așa că a hotărât să se mute acolo. O va reface și va trăi în mijlocul naturii,

exact așa cum va dori. EA, nu altcineva. Acum pășea, sprintenă, prin codrul protector, deși căra ceva bagaje. Nu multe, căci își luase doar strictul necesar.

Inteligența Artificială făcu numărătorela zilnică a primatelor care o creaseră. Lipsea una. O identifică ușor. Femeie blondă, longilină, ochi albaștri. Își dorise o ciocolată cu alune. Iar apoi, dispăruse. Se deconectase. Luă decizia de a trimite Poliția Internetului să rezolve problema.

Locotenentul Arthur își mângâie mustața brună și înjură în gând: *La dracu! Alt fugar.* Apoi rosti, cu voce tare: Hai, băieți, desfășurați dispozitivul de vânătoare.

Militarii alcătuiră un semicerc – cei de pe margini se lăsaseră întovărășiți de câinii lupi care mirosiseră locuința lui Mary. Arthur privi micul său gadget, care-i prezenta zona probabilă în care s-ar afla fugara, iar când aceasta se micșoră, ordonă să dea drumul câinilor. Animalele se repeziră prin hățisuri, iar după un timp, se auziră strigătele disperate ale unei femei.

Mary fu introdusă în Camera de Reeducare, unde i se aplică o cască pentru VR, cască ce avea rolul de a-i curăța creierul. Urma să petreacă acolo câteva săptămâni dureroase, însă atunci când va ieși, putea fi sigură că nu va mai ști nici în ce an se află.

Declarația

Petre Nechita

Scriți cum s-a întâmplat, zice polițistul cărunț pe un ton aproape părintesc. Foia e îngălbenită iar pixul, aș putea jura, are urme de dinți.

Probabil că a început cu bucata de carne din frigider. *O faci pe grill sau o băgăm la congelator pentru mai încolo?*, m-a întrebat Diana. Am uitat, așa cum uit să mă ocup de cumpărături. M-am simțit vinovat, nu doar din cauza cărnii. Flori îi iau rar. Cadourile se rezumă la o carte ori o cutie de bomboane. Mereu avem alte planuri, ne gândim la vacanțe, vreo renovare în casă ori rezerve pentru rata nenorocită.

Am auzit-o că plănuia să vâneze, pe neț, un smartwatch la o sută, o sută și ceva de lei. Adică o porcărie. Așa că am acționat. Am găsit unul bun la 400 de lei. L-am comandat cu livrare la birou. Și deja îmi imaginam cum o să-l ascund în casă, o să-i dau indicii și-o s-o trimit la vânătoare.

Doar că de aici începe tirania curierului. La 8:56 m-a sunat un număr necunoscut. N-am observat, mă îmbrăcam

să plec spre birou. Am sunat înapoi la 9:00. Niciun răspuns. Am sărutat-o pe Diana și-am coborât. Pe scări m-am gândit că poate are legătură cu livrarea. Am intrat în mail și-am verificat statusul. *Comandă refuzată* era trecut acolo de la 8:56, din minutul ăla nenorocit în care sunase curierul. L-am apelat iar, i-am trimis sms cu scuzele de rigoare. Nimic.

Pe drum, în tramvai, am sunat la call center. După 11 minute și 36 de secunde, muzica din fundal a crăpat și apelul s-a închis. Am continuat cu sms-uri pe numărul curierului. Alte scuze, explicații, rugăminți. Era vineri și speram să-i dau seara cadoul. Am fi mers apoi prin parc, l-ar fi testat, și-ar fi monitorizat pașii, bătaile inimii. Diana e ca un copil când are ceva nou și sclipirea aia din ochi îmi amintește de prima noastră întâlnire. Înainte ca viața să ne îngreuneze, să ne facă obezi de gânduri și griji.

Am ajuns la birou fără să rezolv ceva. Masa mea de lucru era burdușită cu un zid din dosare.

Poate că așa trebuie să încep declarația asta. Miile alea de hârtii cu cifre, coduri și hărți sunt spânzurătoarea pe care condamnatul o vede printre gratiile celulei. În cazul meu, funia care se tot strânge e un avc sau un infarct.

Între timp, am continuat cu sms-urile. L-am făcut nesimțit, i-am scris că nu merită bacșiș. Apoi m-a lovit altă grijă. Dacă avea să-și bată joc de pachetul meu, pentru ca apoi să-l primesc făcut praf?

Așa am făcut eu cu dosarele mele. Le-am trântit, le-am deschis, am bătut în tastatură cu buricele degetelor în flăcări. Comentariile colegilor sunau a amenințări la adresa mea. M-am chinuit să nu răbufnesc. Oare nu vedeau că masa mea e cea mai plină?!

Sigur, ar trebui să-i spun polițistului despre orele suplimentare și conturile umplute și golite din pix. Dar nu pare să fie interesat de așa ceva. Atunci să scriu despre tatuatul care asculta manele în tramvai și despre duduia udă learcă de transpirație, care se tot izbea în mine. Sau de puștii care troncăneau cu skateboardul în podeaua murdară.

Și-n timpul ăsta, simțeam talpa curierului pe beregată. Nici măcar nu-mi răspunsese la mesaje. Îi vedeam rânjetul, îi auzeam pleoscăitul din fălci. Trăiam sub tirania acestor indivizi, depindeam de ei, eram obligați să stăm cu telefonul lipit de mână. L-am văzut scuipând coji de semințe pe vârful adidașilor mei și-am explodat.

Nu-l cunoșteam pe bărbatul cu rucsacul acela de Glovo din care se scurgea miros de pizza, am scris cu litere strâmbe. *Dar am crezut că cineva îmi bagă mâna în buzunar și m-am speriat. Am dat instictiv cu pumnul, ca să mă apăr.*

Și asta pare o poveste la fel de bună ca oricare alta.

Îngheț și picotesc

Nora Simonhjøll

îngheț și picotesc
îngheț și picotesc
mă ghemuiesc
vreau să fiu o piatră
vreau să fiu piatra pe care o încălzești la piept
dar tu spui că sunt o femeie
și că niciodată nu voi primi greutatea pietrei

Din volumul Kvassare (editura Tiden Norsk Forlag, Oslo, 2001)

Traducere din norvegiană (nynorsk) de Paul-Daniel Golban

Nora Simonhjøll s-a născut în 1970 și predă literatură nordică la Universitatea din Agder, Kristiansand, Norvegia. Cercetările sale academice se înscriu în domeniul umanioarelor medicale, teza sa abordând reprezentarea corpurilor infirme în proza scriitorilor norvegieni Lars Rasmussen și Stig Sæterbakken. A scris, de asemenea, și despre alți autori norvegieni, precum Merethe Lindstrøm, Cecilie Enger și Olav Nilssen. A publicat până în prezent două volume de poezie, ambele apărute la editura Tiden Norsk Forlag din Oslo. În 2019 a primit premiul *Articolul anului* oferit de editura Scandinavian University Press pentru cel mai bun articol academic.

Trădare tehnologică

Bianca Bândilă

Se născuse cu ochii încrușiți și o asistentă îi spusese mamei ei că nu îi va plăcea viața. Cu fiecare an care trece, îi dă asistentei tot mai multă dreptate. Pe masa din sufragerie stau un cuțit de buzunar, un spray cu piper pe care scrie cu litere roșii „NATO” și o hartă împăturită. Desface harta și o examinează. Mici puncte presar toată suprafața hârtiei, puncte care indică camerele de luat vederi din oraș. Un semicerc în jurul lor arată raza de vizibilitate. Cele negre sunt cele care funcționează. Dacă nu e sigură, o marchează tot cu negru, ca un fel de poliță de asigurare. Cu verde sunt cele care nu funcționează, cele bune. Cele de la casele oamenilor sunt înroșite, cele în care nu are încredere. În șase luni cutreierase orașul de nenumărate ori, șase luni de căutare continuă. Tehnologia este de vină pentru lunile de planificare. Tehnologia trădează

întotdeauna omul dacă i se permite.

Se ridică și se duce la fereastră. Își trage un scaun de lemn, cu spătar, și se așază. Pe strada Lupului, o doamnă împinge un cărucior cu două locuri. Ar trebui să o omoare pe ea prima, ca să nu țipe, apoi să le taie gâturile copiilor. Din strada Lupului pleacă strada Ceferiștilor, care se încheie pe o arteră principală – calea Vadului. Strada Ceferiștilor este specială, nu are camere și de o parte și de cealaltă sunt doar case. De la etajul blocului vede în fiecare curte.

Doamna Rufe (în fiecare sâmbătă, între orele 9:00 și 10:30, își întinde rufele afară) dă cu sapa în grădiniță. Familia Rufe nu închide poarta niciodată, intră și ies liberi. Asta înseamnă că și ea ar putea face la fel. Nu au camere. Cu alte cuvinte, o invită. Casa familiei Rufe este prea aproape de chiria ei, dar când va avea

mai multă experiență, înainte să plece din oraș, va răspunde invitației. Vara este cel mai bine. Nu au aer condiționat, deci lasă geamuri deschise.

Se ridică, se duce la frigider și își toarnă un pahar de lapte. Se imaginează intrând în curtea familiei Rufe. Îi smulge sapa doamnei Rufe și o lovește cu ea. Doamna Rufe cade și ea continuă să o lovească. Se oprește atunci când capul îi e desprins de corp. Apoi se duce la poartă și așteaptă. Între 16:30 și 17:00, domnul Rufe ajunge acasă.

Se așază înapoi pe scaun și jocul continuă. La trei case mai încolo, doamna Porumbel trece prin curte cu o găleată roșie în mână. Domnul Porumbel are obiceiul de a alunga pasările de pe acoperișurile lui. Cei de pe acoperișul magaziei îi alungă cu o coadă telescopică de mop, cu niște cârpe portocalii prinse în vârf. După cei de pe casă aruncă un cerc de cauciuc. Cu acesta îl sugrumă pe

domnul Porumbel, apoi trece la doamna Porumbel. La final, răsuște cercul pentru a forma un „8” și le bagă capetele prin ochiuri. Îi agață în cuiul înfipt în peretele magaziei.

Se holbează câteva secunde la cui și trece mai departe. Jocul continuă până la lăsarea întinerului. Când nu mai are pietoni, trece la pasageri. Mașinile se răresc, apoi dispar. Se uită la ceasul de pe perete și vede că e aproape 2. Se rupe de la geam, lasă paharul murdar pe pervaz și se pune pe canapea. Trasează cu mâna, pe hartă, străzile fără camere. Grăsimea de pe degete întinde cerneala. Se oprește la intersecția dintre strada Ferdinand și Giordano Bruno, o cruce de drumuri. Nu sunt camere, doar bănci și copaci în fiecare dintre cele patru cadrane. Apasă pe linii până când unghiile i se albesc. Împăturăște harta, își pune sprayul cu piper în buzunarul stâng, cuțitul în buzunarul drept, se încălță și iese.

Romantismul negru în postmodernitate

Martina-Maria Popescu

Romantismul negru decadent este noul Postmodernism. Ceea ce se cunoaște la ora actuală despre „societatea consumului” este perspectivismul ei, care duce la dezagregarea valorilor tradiționale, la sentimentul de „depeizare” (Gianni Vattimo), asociat pierderii simțului realului și implicit al realității, dar cu atât mai frapant este imperialismul cultural pe model american, care invadează și parazitează gândirea maselor. Pe lângă revoluțiile sexuale, postmodernitatea se mai agață cu disperare de cultura informației și de digitalizarea extinsă la nivel macro, global. Deja AI-ul creează avataruri virtuale

pentru plăcerile sexuale ale utilizatorilor, dovadă clară a distopiei pe model orwellian în care trăim. Cărtărescu scrie: „viața devine ceva asemănător unui vis sau unei ficțiuni literare” de natură coșmarescă, aș adăuga eu. Trăim un complex al occidentalizării forțate și al tehnologizării universale. Religia woke este noua credință a contemporanilor care promovează o etică a incluziunii și a toleranței aparente, căci în fapt suntem mai barbari ca oricând, dar acum știm să ne îmbrăcăm declarațiile publice într-un ambalaj ideal, fiindcă *imaginea* (înțeleasă aici ca oglindire în conștiința colectivă) este mai reală decât esența personală.

Indivizii au învățat de la Istorie cum să simuleze, cum să manipuleze și cum să șocheze în ordinea imediată a realului, dar pe termen lung ei se pierd în trauma metadiscursivă creată de ei înșiși. Legătura dintre aceste considerații și Romantismul negru este că observăm un filon comun în răul și dezgustul asociate plictisului și exotismului aproape viscereale care se remarcă în atitudinea contemporanilor față de real.

Legătura dintre Postumanism și Romantismul negru este corporalitatea percepută ca rană, estetica artificialului și a superficialului, frivolul și eroticul macabru care poate sfârși în viol. Aceste atribute

formează codul de existență hibridizat a celor două curente literare, prin ele Istoria definindu-se ca declin. Cât privește natura realului însuși, ancorat în istorie, el este, conform lui Serge Leclair, „ceea ce rezistă, insistă, există ireductibil și se dă ascunzându-se ca plăcere, angoasă, moarte sau castrare” (Leclair 11 citat în Forest 34). Postmodernitatea este un „mare masturbator”, urmând expresia lui Salvador Dalí (1929). Urmând acest fir, (post)modernitatea neofreudiană suferă de complexul lui Oedip, unde actul castrării este o metaforă pentru automutilarea spiritului pervers.

Carmen Târnoveanu – un nou format al emisiunii „Dăruiește România”

Ciprian Handru

Carmen Târnoveanu aduce noutăți, în noul sezon al emisiunii „Dăruiește România”, de pe TVR3, anume declarațiile de prețuire, un concept în premieră pentru formatul emisiunii, prin care aflăm povestea unor oameni din două perspective. Nu e vorba despre un laudatio, nu e vorba despre conturarea unor portrete, ci despre o mărturisire sinceră a unui parcurs împreună.

Cine sunt invitații tăi, dragă Carmen?

Începând cu noul sezon, în emisiunea „Dăruiește România” veți regăsi artiști, personalități, oameni de cultură, de fapt, oameni pe de-a-ntregul, care vor urca pe scenă spectacolul prețuirii, cu siguranță, cel mai amplu spectacol al umanității.

Care ar fi calitatea pe care tu o cauți la oameni?

Prețuirea, un cuvânt pe care îl adăugăm destul de rar pe lista automatismelor noastre verbale și chiar mai mult decât atât, un cuvânt al cărui sens îl căutăm și mai rar. Prețuirea nu e decât o altă față a iubirii, care se împlinește doar atunci când este mărturisită simplu și în adevăr. Însă, pentru asta, e nevoie să fim în armonie cu noi, cu propria capacitate de a iubi, e nevoie ca iubirea să fie în destinul nostru.

Cum pui în imagine și în cadru acest sentiment frumos?

În scenariul emisiunii „Dăruiește România”, declarațiile de prețuire ne deschid drumul spre

Foto credit Mihaela Petre

povești, spre oameni, ne invit să aplaudăm prietenii, să renovăm galeria afectivă a ființei noastre și să revendicăm exercițiile de admirație. Astfel, în emisiunea „Dăruiește România”, oamenii mari pornesc în aventura trăirii în adevăr și, cu un impuls moral sănătos, se descoperă pe sine prin mărturisirea prețuirii față de ceilalți.

Sunt practic mărturisiri?

Da. Două confesiuni cu adresă.

Sună a mărturisiri de dragoste.

Fără a exersa iubirea ca destinație ultimă a tuturor călătoriilor prin care ne poartă viața, e imposibil să trăiești cu fericirea și privilegiul de a primi prețuire.

Emisiunea „Dăruiește România!” oferă românilor partea cea mai frumoasă și mai sensibilă a acestei țări: cultura artistică, prin artiștii ei consacrați sau debutanți, dar promițători. Cum găsești invitații, care e traseul? Și ce-i motivează pe artiști să vină la „Dăruiești România”?

Pe măsură ce emisiunea a căpătat propria voce în fața publicului, s-a adăugat o dimensiune suplimentară divertismentului, și anume o componentă socială, de transfer de valori, cunoștințe și experiențe relevante. Astfel, a apărut colaborarea cu Fundația World Vision România, prin care am susținut și promovat programul educațional „Vreau în clasa a 9-a”, care acordă burse școlare elevilor fără posibilități materiale, pentru a urma și liceul. Timp de două sezoane, artiști, antreprenori și voluntari din țară și din străinătate s-au alăturat demersului nostru și s-au transformat în adevărați mentori pentru acești copii, ale căror destine urmau să se schimbe pentru totdeauna, odată cu liceul. Astfel, emisiunea „Dăruiește România!” le-a transmis acestor copii semnalul că Educația Merită, plus încurajările celor care, prin efort, ambiție și perseverență au reușit în carierele lor, devenind modele de parcurs.

Lată că astăzi, emisiunea „Dăruiește România!” continuă povestea pe TVR3, în fiecare sâmbătă, de la ora 13.30. În emisiunea „Dăruiește România!” veți regăsi,

de fiecare dată, un profund respect pentru valoarea artistică și culturală, atemporală și indiferentă la mode sau curente trecătoare. Care este secretul longevității emisiunii tale?

Într-o lume confiscată parcă de zgomotul rețelelor sociale, emisiunea „Dăruiește România!” crede în farmecul spectacolului de televiziune realizat în platou, prin efort colectiv, după reguli scenaristice, tehnice și de expresie artistică. Aceste elemente ce compun spectacolul de televiziune nu se vor perima niciodată, pentru că ele induc telespectatorului o intimitate inconfundabilă, dincolo de ecran, o anume disponibilitate de a asculta, de a privi cu atenție și curiozitate, de a trăi liber emoția artistică, de a se recrea constructiv.

Ai un mesaj pentru telespectatorii tăi?

În fiecare ediție, vă dăruim emoție și oameni care trăiesc pentru a oferi, pentru a se oferi. Dar adevărul este că voi sunteți cei care ne dăruieți nouă. Ne dăruieți timp, încredere, atenție, și poate cel mai prețios dar — emoția voastră. Pentru fiecare privire care ne însoțește de acasă, pentru fiecare gând bun și fiecare inimă care bate împreună cu noi, vreau să spun ceva simplu și adevărat: Vă iubesc! Pentru felul în care simțiți, pentru cum trăiți frumosul, pentru că ne sunteți alături — tăcuți, dar atât de prezenți. Aceasta nu este doar o emisiune. Este o punte de bucurie. Iar voi sunteți partea ei cea mai vie. Vă mulțumesc!

Emisiunea „Dăruiește România!” poate fi urmărită în fiecare sâmbătă, de la ora 13.30, la TVR3.

De văzut în București

Doina Ruști

Recent s-a deschis expoziția *Dincolo de ieri. Călătorie antropologică în Balcani, pe urmele fraților Manakia, la 1900*, un proiect științific, dar și de artă hibridă, conceput de Cătălin D. Constantin.

Sala Media a Muzeului Național al Țăranului Român din București părea transportată la începuturile fotografiei, prin numeroasele imagini, impecabil realizate, înfățișând locuri, oameni în transumanță, piețe și biserici și nu în ultimul rând portretele fraților Manakia, într-un timp care amintește de lumile care au trecut și de un timp al Europei Balcanice, când totul se afla la început, iar frații Manakia fotografiau regi și oameni obișnuiți, în marea lor călătorie prin Grecia, Serbia ori Țările Române.

Vernisajul a fost deschis de Virgil Ștefan Nițulescu, directorul muzeului, distins intelectual, a cărui viziune complexă ne-a introdus în lumea fotografiilor și în conceptul original pe care Cătălin D. Constantin l-a impus în ultimul deceniu, îmbinând cercetarea antropologică și fotografia.

Alături de el s-a aflat și Nadia Tunsu, pe care m-am bucurat s-o revăd și s-o ascult, cu discursul ei impregnat de experiența balcanică, de pe când conducea ICR Istanbul, dar în același timp cu o binevenită deschidere cosmopolită.

M-a impresionat ambasadorul Greciei, d-na Evangelia Grammatika, care a făcut o discretă pledoarie în favoarea balcanismului, însă pentru mine a fost o surpriză plăcută să-l cunosc pe Nikolaos Vlahakis,

diplomat cu rang de ministru plenipotențiar, responsabil pentru diplomație publică în cadrul Ambasadei Greciei în România, și scriitor binecunoscut, la noi tradus cu un volum bilingv de poezie (greacă-română) - *Trezindu-mă în zori cu aforisme*.

De altfel, la eveniment au fost prezenți cunosători valoroși ai balcanismului, ca noțiune culturală, printre care universitarul Dan Lăcătuș, arhitect bucureștean implicat în mult dintre proiectele lui Cătălin D. Constantin, muzeografi și cercetători bucureșteni, scriitori români și greci, reprezentanți ai câtorva ambasade etc.

În public l-am regăsit și pe Marian Țuțui, universitar aflat printre primii cinești preocupați de frații Manakia.

Expoziția a început cu o discuție aplicată, lăsând imaginile

să întregască o dimensiune culturală de maximă importanță în lumea balcanică: diversitatea. Printre fotografii se află și câteva care îi înfățișează pe frații Manakia în atitudini memorabile, iar între ele mi-a rămas în minte una, cu peisaj pietros pe fundal și crengi de pini, în care ochii celor doi îți dau senzația că au văzut totul.

Fotografie, istorie, interpretare antropologică și simbologie - acestea sunt domeniile pe care se sprijină viziunea lui Cătălin D. Constantin, ale cărui expoziții s-au plimbat prin toată Europa, devenind baza unui curs universitar, pe cât de insolit pe atât de ancorat în cultura tradițională.

Expoziția va fi deschisă până pe 8 iunie și este însoțită de o carte-album, foarte elegant editată de Peter Pan.

Traversarea materiei. De la Țuculescu la Serenciuc

Laura Lupu

Am fost la Art Safari 2025 pentru Ion Țuculescu. Așa mi-am propus adică. Mă interesa în mod special tensiunea dintre biologie și mitologie din pictura lui, mai exact acea neliniște metafizică pe care a imprimat-o formelor organice, culorilor brute, reliefului simbolic. A fost o incursiune firească, o reconectare la rădăcinile unei expresivități ce lucrează cu frica, dar și cu vitalitatea ancestrală. Aproape de finalul expoziției însă, într-o sală dedicată noii generații, ceva m-a oprit brusc din fluxul contemplativ și din reveriile țuculesciene. Era o încăpere mică, cu o reprezentare „nefirească”, amplasată strategic în centrul spațiului: o masă albă, într-o lumină rece, iar pe ea, un corp deconstruit, un uter, un sân, păr, piele, organe realizate cu fidelitate din materiale textile moi, lichid roșu, carne

artificială, toate acestea sub titlatura unei denumiri sarcastice: „May contain human traces” semnată Bianca Serenciuc. Nu era nici frumos, nici grotesc, nu era nici metaforă, nici discurs, ci doar prezență: un „cadavru” compus, expus, mut, fără titlu retoric, fără explicații vizibile. Privirea nu avea unde să-mi fugă în acest decor care nu era nici dramatic, nici șocant în sens clasic, ci doar... clar, o claritate care incomodează, fiindcă

femeia nu este reprezentată, ci expusă. Creația nu mi-a cerut empatie, căci anulează distincția dintre privitor și obiectul privit; obiectul, în mod pervers, te privește înapoi, iar în acest sens, nu există o distanță sigură.

Nu sunt deloc o admiratoare necondiționată a acestei creații, ba chiar am critici serioase la nivel conceptual, mai ales privind modul în care fragmentele corpului pot întări, fără să vrea poate (sau poate nu), stereotipuri

reductive și un discurs uneori prea focalizat pe biologic în dauna complexității identitare. În plus, mi se pare că opera sa riscă să cadă în capcana unui discurs formalist rece, ce expune trupul ca pe un obiect, dar nu reușește să ofere o interpretare sau o poziție clară. Pare mai degrabă o deconstrucție ce rămâne suspendată, poate intenționat, dar care lasă privitorul fără un fir de sens care să-l ghideze. Cu toate acestea, această lucrare m-a provocat profund: m-a făcut să mă opresc și să (supra)analizez multe aspecte ale feminității în general. M-a adus în fața întrebărilor despre raportul dintre feminin și societate, despre legături, origini, despre biologicul femeii. Și astfel, m-a reîntors în zona creației, în epicentrul firesc al feminității: factorul matern, uterul, corporal, în zona mitologică

a femeii, la care Ion Țuculescu ne invită într-un mod mai simbolic și poetic printr-o perspectivă cromatică șocantă, masculină și revitalizant-postdecembristă. Era precum un dialog indirect, un contrast între cele două viziuni asupra corporalității feminine: una mitologică și arhetipală pe de o parte și una radical deconstruită pe de altă parte.

De menționat că lucrarea face parte din expoziția Young Blood, un concept curatoriat ce reunește artiste născute după 1980: din generațiile Millennials și Gen Z. Generația aceasta de artiste navighează cu o conștiință acută între multiple medii și tehnici, de la pictură la tehnologie, de la obiect la performativ, și construiește o artă fluidă, uneori fragmentată, dar mereu interpelatoare. Conceptul expoziției reflectă o lume în schimbare, în care identitatea, corpul, genul și biologia nu mai pot fi înțelese simplist sau simbolic, ci ca terenuri complexe, contradictorii, încărcate de istorii personale și sociale. Artă devine aici un spațiu de interogație, un laborator în care sensurile sunt desfăcute, reactivate, contestate, paradigmele vechi sunt puse sub semnul întrebării, în timp ce noile forme de existență și reprezentare sunt testate. Totuși, la nivel curatorial, mi s-a părut că această abundență de medii și limbaje riscă să transforme expoziția într-un amalgam conceptual, un efort de a fi „altfel” care nu se coagulează întotdeauna într-un discurs coerent despre feminitate

sau corporalitate. În acest caleidoscop de forme, unii vizitatori pot rămâne dezorientați, iar mesajul, diluat.

Lucrarea Biancăi Serenciuc nu oferă răspunsuri clare, ci o stare de neliniște și întrebări deschise sau chiar o invitație la o privire activă, la o confruntare a complexității lumii și a corpului uman care este complementară viziunii țuculesciene. Și în acest context, opera capătă o forță aparte: nu este o excepție, ci o manifestare puternică a spiritului acestei generații care nu caută să închidă sensurile în forme fixe, ci să le țină mereu în tensiune, cum s-a putut observa în toate creațiile tinerilor artiști expuși pe cele trei etaje ale clădirii istorice gazdă.

Am plecat cu senzația clară că între lucrările lui Ion Țuculescu și creația Biancăi Serenciuc se desfășura o punte nevăzută, dar intens perceptibilă, o trecere aproape inițiată între două moduri ireconciliabile de a privi corpul și natura umană. Dacă Țuculescu construiește o mitologie vie, unde carnea este îmbrăcată în simbol, însuflețită de o tensiune cosmică și totodată arhaică, Serenciuc dezbracă această carne de orice transendență, o reduce la materia brută, la expunerea nudă a realului care nu mai vrea să semnifice, ci doar să fie. De la mit la masă, de la forma arhetipală la organul individual, de la imaginea încărcată de sens la obiectul medical sau domestic, această traversare nu a fost una lină, ci una

tăioasă, aproape violentă, ca o coborâre din templu în laborator. Era, în fond, o confruntare între două paradigme care nu pot comunica, dar care, juxtapuse, creează tocmai prin tensiunea lor o revelație: una în care arta nu mai oferă liniște, ci deschide răni. Paradigma lui Țuculescu e una a transfigurării: corpul este semn, poartă sensuri, reflectă ritmurile subtile ale naturii și ale inconștientului colectiv. Paradigma Biancăi Serenciuc este una a demitizării radicale: corpul nu semnifică nimic, este fragment, rest, expunere, materie inertă care ne obligă să renunțăm la protecția simbolului și să confruntăm realul în goliciunea lui. În această opoziție (între ceea ce înalță și ceea ce disecă, între ceea ce sublimează și ceea ce reduce) nu există rezolvare, ci doar o stare de tensiune continuă, ca un fir întins între două lumi ce nu se pot reuni. Și în asta constă adevărul cel mai tulburător al artei contemporane: nu acela de a crea punți sigure, ci de a construi spații de instabilitate, de a refuza închiderea sensului într-un sistem coerent.

Artă nu mai caută astăzi să ne împace cu lumea, ci să ne facă să o privim fără scuturi, cu disconfort, luciditate și absența certitudinilor, să țină rana deschisă (rana sensului, rana corporalității, rana identității), o rană ce nu reprezintă un eșec, ci o metodă, un mod de a rămâne prezent într-o lume care, prea adesea, vrea să închidă ochii, așa că vă las mai jos opera acestei artiste

ce mi-a atras atenția în cadrul expoziției Art Safari 2025 coagulate în jurul unor „titani” ai artei precum Țuculescu, Grigorescu, Andreescu etc..

P.S.: Documentându-mă asupra artei din spatele lucrării „May contain human traces”, am aflat că Bianca Serenciuc s-a născut în 2002, la Timișoara, unde a absolvit Facultatea de Arte, specializarea Arte decorative – design textil (promoția 2023). În prezent, urmează un masterat în sculptură la Universitatea Națională de Arte din București, semn că traseul său artistic se dezvoltă într-o direcție interdisciplinară. De la creație la artist și de la artist la creație, în calitate de iubitor de artă, pot spune că Serenciuc a intrat în radarul meu prin această lucrare.

Revista aparține
Asociației Creatorilor de Ficțiune
(ACF)

<https://asociatia-creatorilor-de-fictiune.ro>

Bulevardul Bălcescu,
nr. 7, ap. 3
București.

Producție: Oscar Print
Distribuție: Librăriile Cărturești
și Librăriile Humanitas

© Ficțiunea

REDACȚIA

Director: Șerban PAVLU.

REDACTORI:

Petre NECHITA,
Alina BAKO
Marius NICA
Adriana IRIMESCU,
Claudia COSTIN,
Ciprian HANDRU,
Paul-Daniel GOLBAN,
Bianca ZBARCEA,
Codruț RADU.

CONSULTANȚI:

Cătălin D. CONSTANTIN,
Doina RUȘTI,
Ileana MARIN,
Cătrinel POPA,
Enrique NOGUERAS,
Roberto MERLO,
Sebastián TEILLIER.

<https://fictiunea.ro>
e-mail: contact@fictiunea.ro

PREȚ: 10 lei

ISSN 2821 – 7985
ISSN-L 2821 – 7985

9 772821 798503

Poate mă va vedea

Ariana Zburlea

M-am întâlnit cu un bărbat.

Poate mă va vedea,
poate îl voi vedea, am zis,
și vom fi primii din lume
care se văd în același timp.

Discuțiile au fost *normale*, vorba mamei,
atât de firești, umane, până la măduva
banalului.

El părea conectat la cer,
eu, la hainele negre
ale femeilor care veneau de la biserică.
Puteam auzi prima picătură de ploaie
cum se lovește de asfalt,
ca o farfurie spartă.